

YANGIN SİGORTALARINDA YAPI MALİKİNE RÜCU

(Recourse to The Owners of The Constructions Within The Fire Insurance)

Yrd. Doç. Dr. İrem ARAL ELDELEKLİOĞLU *

ÖZET

Uygulamada yangın sigortası sözleşmeleri kapsamında sigortalılarına tazminat ödemesi yapan sigortacıların, yangının çıkış nedenine bağlı olarak yapı maliklerine sıklıkla rücu davası ikame ettiği görülmektedir. Riziko ve teminatın kapsamının, sigortacının kanuni halefiyetinin şartlarının gerçekleştiğinin, yangının meydana gelme şekli ve sebebinin doğru tespit edilememesi gibi nedenlerle özellikle yangın sigortalarında yapı malikine yöneltilen rücu talep ve davaları çoğunlukla doğru ve yerinde olmamaktadır. Bu bağlamda özellikle halefiyetinin şartlarının gerçekleşmiş olması ve yapı malikinin zarar sorumlusu olarak nitelendirilmesinin temel prensipleri her somut olayın özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Çalışmada yangın sigortaları kapsamında yapı maliklerine karşı ikame edilen rücu davalarında sıklıkla yaşanan sorunların giderilmesi açısından özellikle Yargıtay'ın çok yeni tarihli kararlarına çok sayıda yer vermek suretiyle değerlendirilme yapılmaktadır.

Anahtar kelimeler: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, yangın sigortası, riziko, teminat, halefiyet, 6098 sayılı Borçlar Kanunu, bina malikinin sorumluluğu, kusursuz sorumluluk, rücu davaları

Abstract

In practice, insurers whom paid the compensation to their insured ones within the scope of fire insurance contracts, often file recourse suits against the owners of the constructions due to the reasons causing fires. Frequently these recourse demands and cases against the owners of the constructions are not built right within the reasons of not being able to identify, the scope of the risk and the coverage properly; the terms of legal subrogation right of the insurer; the reason of the fire. Thus, especially the existence of the terms of legal subrogation right of the insurer and the basic principals of the owners of the constructions being characterized as the person liable for the damages should be evaluated regarding the properties of every single actual case. This study especially includes many and

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

very recent rulings of Supreme Court of Justice due to solve the problems arising frequently from the recourse suits against the owners of the constructions related to fire insurance.

Keywords: Turkish Code of Commerce no. 6102, fire insurance, risk, coverage, contract, subrogation, Turkish Code of Obligations no. 6098, liability of the owner of the construction, absolute liability, recourse cases.

I. Halefiyet Kavramı

Sigorta ettiren, gerçekleşme ihtimaline karşı sigorta sözleşmesi akdettiği rizikonun üçüncü bir şahsın fiili sonucu meydana gelmesi durumunda meydana gelen zararını zarar sorumlusundan isteyebileceği gibi sigorta sözleşmesine dayanarak sigortacıdan da talep edebilir. Eğer sigorta ettiren sigorta tazminatını almayı yeğlerse sigortalının zarar sorumlusuna karşı olan talep ve dava hakkı sigortacıya intikal eder. Yani sigortacı sigortaliya halef olur¹.

Sigortacı yangın sigortası poliçesi kapsamında sigortalısının zararını tazmin ettikten sonra kanuni halefiyet hakkına dayanarak, yangına ve hasara neden olan zarar sorumlusuna karşı rücu etme hakkına sahiptir. Sigortacı bu rücu hakkını talep ve gerektiğinde dava yoluyla kullanabilir.

Halefiyet etimolojik olarak bir kimsenin yerine başkasının geçmesi halidir².

Halefiyet, zarar gören sıfatı ile sigorta ettiren rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle meydana gelen zararlar için üçüncü bir şahsa karşı tazminat alacağına sahip olması durumunda bu hakkın, ödenen sigorta tazminatı miktarınca kanun icabı sigortacıya geçmesi halidir³.

Halefiyet, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun⁴ zarar sigortaları kapsamında 1472. maddesinde, sorumluluk sigortaları kapsamında 1481. maddesinde düzenlenmektedir.

“Halefiyet” başlıklı 1472. maddede;

“Sigortacı, sigorta tazminatını ödediğinde, hukuken sigortalının yerine geçer. Sigortalının, gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel kadar, sigortacıya intikal eder. Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin, halefiyet kuralı

¹ Kanuni halefiyet hakkında detaylı bilgi için bkz. ARSEVEN, s. 17; ATABEK, Sigorta Hukuku, s.177 vd; ATABEK, Halefiyet ve Rücu, s.220 vd; BAŞBUĞOĞLU, s. 1816; BOZER, 1981, s.106 vd; BOZER, 1965, s.212 vd; DOĞANAY, Şerh, s.3116 vd; DOĞANAY, Halefiyetin Şümulü, s.333 vd; KENDER, HSH, s. 351 vd; KENDER, Halefiyet, s.173 vd; KILIÇOĞLU, Kanuni Halefiyet, s.84 vd; KILIÇOĞLU, Halefiyet ve Rücu, s.395 vd; OMAĞ, Halefiyet.

² Türk Hukuk Lügatı, s.115.

³ OMAĞ, Halefiyet, s.37.

⁴ RG:14.02.2011, 27846.

uyarınca, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir.

Sigortalı, birinci fıkraya göre sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur. Sigortacı zararı kısmen tazmin etmişse, sigortalı kalan kısımdan dolayı sorumlulara karşı sahip olduğu başvurma hakkını korur.” düzenlemesi yer almaktadır.

TTK.m.1481 hükmünde,

“Sigortacı, sigorta tazminatını ödedikten sonra hukuken sigortalı yerine geçer. Sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel tutarında sigortacıya ait olur.

Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin, halefiyet kuralı gereğince, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir.

Sigortalı veya zarar gören, birinci fıkra gereğince sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur” düzenlemesi yer almaktadır.

Sigortacının halefiyet hakkı Türk Ticaret Kanunu’ndan kaynaklansa da, Yangın Sigortası Poliçe Genel Şartlarının **“Hasar ve Tazminatın Sonuçları”** başlıklı **B.8** hükmünün **8/2 fıkrasında** *“Sigortacı, ödediği tazminat tutarınca hukuken sigorta ettiren/sigortalı yerine geçer.”* şeklinde yer alan düzenleme uyarınca kaynağını sigorta sözleşmesinden de almaktadır.

Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenen halefiyet kanuni halefiyet olup akit dışı bir temele dayanır⁵. Aynı zamanda bir şahsi halefiyet olup, şahsi ikame veya halefiyet mevcut bir hukuki münasebette alacaklının şahsı değişmektedir⁶. Bunun yanı sıra cüz’ i halefiyettir zira bir şahsın sahip olduğu malvarlığının aktifi ve pasifi ile bir bütün olarak başkasına intikali söz konusu değildir⁷.

Bu husus, Y.11.HD, 12.10.2004 T, 2004/507 E, 2004/9701 K sayılı kararında, *“Sigortacı, sigorta ettiren yerine geçtiği için şahsi ve ödediği bedelle sınırlı olduğundan cüz’ i haleftir”* şeklinde hüküm tesis edilmesi suretiyle isabetli olarak vurgulanmıştır⁸.

II. Halefiyetin Şartları

Rizikonun sebep olduğu zararı, aralarındaki sigorta sözleşmesi gereği sigortacıya ödeyen sigortacının, sigortalının zarar sorumlusuna karşı sahip olduğu talep ve dava

⁵ OMAÇ, Halefiyet, s.67.

⁶ KILIÇOĞLU, Halefiyet ve Rücuu, s.67-68.

⁷ OMAÇ, Halefiyet, s.68-69.

⁸ OMAÇ, Halefiyet, s.68, dn.110a.

hakkına sahip olabilmesi yani halefiyetin gerçekleşmesi için bazı şartların varlığı gerekir.

TTK.m.1472 hükmü uyarınca sigortacının halefiyetinden söz edebilmek için sigortacının sigortalısı ile sigorta sözleşmesi yapması, rizikonun gerçekleşmesi üzerine sigortalısına ödemede bulunması ve sigortalısının zarar sorumlusuna karşı dava hakkına sahip olması gerekmektedir.

Sigortacının halefiyetinin şartlarının kapsamı ve bunların hepsinin birlikte mevcut olması gerekliliği hususu Y.11.HD, 17.09.2001 T, E.4171, K.6862 sayılı kararında “*Sigorta şirketinin halefiyet hakkına dayanarak rücu davası açabilmesi için öncelikle sigorta ettiren ile arasında bir sigorta sözleşmesinin bulunması, sigortacının bu sözleşmeye dayanarak sigortalısına ödeme yapmış olması ve sigorta ettirenin kendisine zarar verenlere karşı bir dava hakkının var olması koşullarının birlikte bulunması gerekmektedir*” şeklinde hüküm tesis edilmek suretiyle vurgulanmıştır⁹.

Nitekim YHGK, 05.04.2000 T, E.11-745/K.734 sayılı kararında “*TTK.m.1472 hükmünden kaynaklanan rücu davasında sigortacının kanuni halefiyet nedeniyle 3. şahıs aleyhine rücu davası açabilmesi için sadece sigortalısına sigorta bedelini ödemesi yeterli olmayıp ayrıca sigorta ettiren kimsenin vaki zarardan dolayı 3. şahsa dava hakkı mevcut olması gerekir*” şeklinde hüküm tesis etmek suretiyle şartların hepsinin birlikte mevcut olması gerekliliğini bir kez daha tekrarlamıştır.¹⁰

Halefiyetin şartlarının gerçekleşmesiyle sigortacının halefiyeti, kanundaki özel düzenlemenin bir sonucu olarak kendiliğinden oluşur. Sigortalının veya sigortacının bu sonuca yönelmiş bir işlem yapmalarına veya irade açıklamalarına gerek yoktur¹¹.

1. Hukuken Geçerli Bir Sigorta Sözleşmesinin Varlığı

Sigortacı ile sigorta ettiren arasında, kanunen içermesi gereken bütün esaslı unsurları (sigorta ettiren, sigortacı, menfaat, riziko, sigorta bedeli, prim, süre) içeren bir sigorta sözleşmesi akdedilmiş ve bu sözleşme riziko gerçekleştiğinde mevcut olmalıdır. Sigortacıya halefiyet hakkı kazandıracak ödemenin mutlaka geçerli ve yürürlükte olan bir sigorta sözleşmesine dayanması gerekmektedir. Geçerli olmayan bir sigorta sözleşmesi kapsamında yapılan bir tazminat ödemesi için TTK.m.1472 hükmü anlamında halefiyet söz konusu olamaz.

Nitekim Y.11.HD, 20.05.2002 T, E.1329/K.4876 sayılı kararında “*Geçerli bir sigorta sözleşmesi yok ise gerçekleşen riziko nedeniyle ödeme yapan sigorta şirketinin rücu hakkı doğmaz*” şeklinde hüküm tesis etmiştir¹².

⁹ ÇELİK/LALE, s.416, K.683. Aynı yönde Y.11.HD, 11.05.2000 T, E.2980, K.4071 sayılı kararı için bkz. ÇELİK/LALE, s.415, K.680.

¹⁰ ÇELİK/LALE, s.413-414, K.678.

¹¹ OMAĞ, Halefiyet, s.70.

¹² ÇELİK/LALE, s.421-422, K.695.

Sigortacı geçerli bir sigorta sözleşmesi olmaksızın sigorta tazminatını ödemiş ise ya hataen ödeme yapmıştır ya da borçtan sorumlu olmayan bir üçüncü kişi sıfatı ile zarar sorumlusunun borcunu ifa etmiştir. Hataen yapılmış bir ödeme söz konusu ise sebepsiz zenginleşme kuralları uyarınca ödemenin iadesi söz konusu olur. Ancak sigortacı borçtan sorumlu olmayan bir üçüncü kişi sıfatı ile hareket etmiş ise bu şekilde ödeme yapmaktaki amacını açıklaması gerekmektedir.¹³.

2. Sigorta Tazminatının Ödenmiş Olması

Sigortacının, Türk Ticaret Kanunu'nun 1427 ila 1429 hükümleri arasında düzenlenmiş olan tazminat ödeme yükümlülüğü, sigorta ettirenin prim ödeme borcunun karşılığı olması bakımından sigortacının asli ve sinellagmatik nitelikte yükümlülüğüdür.

Sigortacının bu yükümlülüğünün ifası ancak rizikonun gerçekleşmesiyle söz konusu olur.

Sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünün doğumu şartları;

- Rizikonun sigorta sözleşmesinin süresi içinde meydana gelmesi,
- Gerçekleşen rizikonun sigorta teminatının kapsamına giren bir riziko olması,
- Riziko ile zarar arasında uygun bir illiyet bağının varlığıdır.

Sigortacının halefiyetin ikinci şartı olan sigorta tazminatının ödenmesi şartının gerçekleşebilmesi için öncelikle sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünün şartlarının gerçekleşmiş olması gerekir.

Sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünün en önemli şartı ise gerçekleşen rizikonun sigorta teminatının kapsamında olmasıdır.

A. Yangın Sigortasında Riziko

Sigorta sözleşmesinin esaslı unsurlarından olan riziko, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belirli olmayan, gerçekleşecekse ne zaman gerçekleşeceği belirli olmayan ve genellikle zarar doğuran olaydır. Riziko maddi bir kayıp veya hasara ilişkin belirsizlik durumudur¹⁴.

Riziko ortaya çıkması muhtemel tehlike veya zarar verici olayların gerçekleşmesi ihtimalidir¹⁵.

Riziko sigorta olayı sigorta sözleşmesinin konusunu teşkil eder ve münferit veya

¹³ KENDER, HSH, s.354, OMAĞ; Halefiyet, s.73.

¹⁴ KAYIHAN/BAĞCI, s175.

¹⁵ AKHİSAR/ACINAN, s.1.

kategorik olarak tayin edilmiş olması şarttır. Türk Ticaret Kanunu'nun 1401. maddesinde tehlike ve riziko kelimeleri aynı anlamda kullanılmakla birlikte tehlike, rizikonun gerçekleşme ihtimalidir¹⁶.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun "**Geçerli olmayan sigorta**" başlıklı 1404. maddesi uyarınca riziko sigorta ettirenin veya sigortalının, kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilden kaynaklanmamalıdır. Hükümde belirtilen nitelikte bir riziko neticesinde doğabilecek bir zararın teminat altına alınması amacıyla sigorta yapılamaz.

Bunun yanı sıra gerçekleşmiş ya da gerçekleşmesine imkan kalmamış bir riziko için sigorta teminatı sağlanamaz. (TTK.m.1458)

Türk sigortacılık uygulamasında, yangın, ateş, ocak veya herhangi bir ihtirak mahalli haricinde husule gelen veya ihtirak mahalli haricinde sirayet eden, aynı zamanda bir alev içeren zarar veren olay olarak tanımlanmaktadır¹⁷.

Yangın sigortalarında güvence altına alınan riziko, sigortalıya ait taşınır veya taşınmaz mallar ile bunların içinde bulunan eşyanın yanma tehlikesidir¹⁸.

Yangın, belirli olmayan bir kaynaktan oluşan veya belirli bir kaynağı dışarıdan yardım görmeden taşarak yayılan ateşin meydana getirdiği olaydır¹⁹.

Faydalı ateş, dost ateş olarak adlandırılan ve soba, ocak ve benzeri ateş yakmaya mahsus yerlerde oluşan ateş yangın sigortası tarafından risk olarak kabul edilmemektedir²⁰. Ancak faydalı/dost ateş kaynağını terk ederek yayılmaya başlar ve çevresine zarar verirse artık zararlı ateş/dost olmayan ateş olarak adlandırılır ve yangın sigortası kapsamında risk olarak değerlendirilir²¹.

Yangın Sigortası Poliçe Genel Şartları'nın (YSPGŞ) "**Sigortanın Kapsamı**" başlıklı A.I hükmü uyarınca yangın sigortasının rizikosu "*yangın, yıldırım, infilak veya yangın ve infilak sonucu meydana gelen duman, buhar ve hararet*" tir.

Yıldırım, bir doğa olayının oluşturduğu rizikodur.

Y.11.HD, 21.10.2004 T, 2004/1080-10121 sayılı kararında,

"*Yıldırım olayının sigortalı malda doğrudan doğruya neden olacağı hasarlar teminat kapsamındadır*" şeklinde hüküm tesis etmiştir²².

¹⁶ KANER, s.5-7.

¹⁷ ERERDİ, s.517.

¹⁸ AKATLI, s. ATABEK, Yangın Rizikosu, s.146-147, ÇEKER, s.183.

¹⁹ ULAŞ, s.304.

²⁰ ULAŞ, s.304.

²¹ ATABEK, Yangın Rizikosu, s.123-152, BAŞBUĞOĞLU, s.1874 vd., ÇEKER, s.182, ERERDİ, s.517.

²² ULAŞ, s.316.

Y.11.HD, 28.06.2005 T, 2004/11190- K.2005/6853 sayılı kararında,

“Davalı şirkete sigortalı olan ve davacıya ait işyerindeki paratonere yıldırım düşmesi sonrası işyerinde bulunan elektronik eşyalar hasarlanmış olup, teminat kapsamındadır” şeklinde hüküm tesis etmiştir²³.

İnfilak; kazan, boru, makine ve benzeri kapalı kaplardaki gaz ve buharların aşırı genişlemesi sonucu kabın patlaması ile meydana gelen rizikodur.

Y.11.HD, 22.05.2006 T, 2005/4320- 2006/6855 sayılı kararında,

“Hasarın kazanın susuz kalması sonucu ısınan metalin içe doğru çökme yapmasından kaynaklanmış olabileceği, imalat hatasının bulunmadığı, yangın çıkışın çıkmasının infilak zararlarının teminat kapsamında olduğu” şeklinde hüküm tesis etmiştir²⁴.

Y.11.HD, 31.05.1999 T, 1999/2146-4564 sayılı kararında,

“Hasarın sadece kompresörün patlamasından değil, patlama ile birlikte oluşan yangından kaynaklandığı bu şekilde genel şartların A.1 maddesindeki koşulların gerçekleştiği” şeklinde hüküm tesis etmiştir²⁵.

Yangın Sigortası Poliçe Genel Şartları'nın A.I hükmü uyarınca yangın sigortasının rizikosu yangın, yıldırım, infilak veya yangın ve infilak sonucu meydana gelen duman, buhar ve hararet olmakla birlikte bu rizikoların hepsinin sigorta sözleşmesi ile teminat kapsamı altına alınıp alınmadığı ya da hepsi alınmıyorsa hangilerinin teminat kapsamında olduğunun ve olmadığına açıkça poliçede ifade edilmesi gerekmektedir. Zira sigortacının tazmin yükümlülüğünün mevcut olup olmadığını mevcutsa kapsamının belirlenmesi açısından sigorta edilen rizikonun kapsamının mümkün olduğu kadar açık bir şekilde tespit ve sınırlarının belirlenmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda rizikonun kapsamına ilişkin olarak TTK.m.1409 ve 5684²⁶ sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 11. maddesinin 4.fıkrası esas alınmaktadır.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun “Sigortanın kapsamı” başlıklı 1409. maddesinde;

“Sigortacı, sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden doğan zarardan veya bedelden sorumludur.

Sözleşmede öngörülen rizikolardan herhangi birinin veya bazılarının sigorta teminatı dışında kaldığını ispat yükü sigortacıya aittir.” düzenlemesi yer almaktadır.

TTK.m.1409 hükmü ile sigortacının ancak sözleşmede öngörülen ve belirlenen

²³ ÇELİK/LALE, s.852.

²⁴ ÇELİK/LALE, s.858-859.

²⁵ ULAŞ, s.306.

²⁶ RG: 14.06.2007, 26552.

rizikoların gerçekleşmesinden doğan zarardan sorumlu olacağı emredici şekilde düzenlenmiştir. Anılan düzenleme ile mülga 6762 sayılı TTK.m.1281 hükmünde²⁷ yer alan ve rizikonun kapsamını çok geniş biçimde düzenleyen yapıdan uzaklaşarak, rizikonun kapsamı daraltılmaktadır. Kanaatimce TTK.m.1409 hükmü ile getirilen bu düzenleme rizikonun kapsamının dolayısıyla teminatın içeriğinin doğru biçimde tespit edilebilmesi ve sigortacının tazmin yükümlülüğünün ifa edilebilmesi açısından son derece yerinde bir düzenlemedir.

Sözleşmede öngörülen rizikolardan herhangi birinin veya bir kaçının sigorta sözleşmesi kapsamı dışında kaldığını ispat yükü sigortacıya aittir. (TTK.m.1409/2).

Y.17.HD, 12.12.2011 T, E. 2011/4255, K. 2011/12152 sayılı kararında;

“TTK’nın 1281. Maddesine (TTK.m.1409/2) göre hasarın teminat dışı olduğunu ispat davalı sigorta şirketine düşmektedir.” şeklinde hüküm tesis etmiştir.

Y.11.HD, 27.06.2002 T, E.3965, K.6627 sayılı kararında;

“Dava yangın sigorta poliçesine dayalı tazminat istemine ait olup uyumsuzluk meydana gelen rizikonun sigorta poliçesi teminatı kapsamında kalıp kalmadığı noktasındadır. Riskin gerçekleşmesi ve gerçek zararın miktarının ispatı sigortalıya, riskin teminat dışı hallerden olduğunun ispatı ise sigortacıdadır.” şeklinde hüküm tesis etmiştir.

Rizikonun kapsamına ilişkin olarak TTK.m.1409 hükmünün yanı sıra, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’ nun *“Sigorta Sözleşmeleri”* başlıklı 11. maddesinin 4. fıkrasında;

“Sigorta sözleşmelerinde kapsam dahiline alınmış olan riskler haricinde, kapsam dışı bırakılmış riskler açıkça belirtilir. Belirtilmemiş olan riskler teminat kapsamında sayılır.” düzenlemesi yer almaktadır.

SK.m.11/4 hükmü uyarınca sigortacı tarafından sigorta himayesi altına alınmış rizikolar haricinde kapsam dışı bırakılmış rizikoların poliçede açıkça belirtilmesi gerekir. Poliçede belirtilmemiş rizikoların teminat kapsamında olduğu kabul edilmektedir.

Bu husus Y.11.HD, 26.3.2013 T, E. 2010/13384, K. 2013/5909 ve Y.11.HD, 16.4.2013 T, E. 2011/5996, K. 2013/7392 sayılı kararlarında *“5684 Sigortacılık Kanunu’ nun 11. maddesinde açıkça vurgulandığı üzere, sigorta sözleşmelerinde kapsam dahiline alınmış olan riskler haricinde, kapsam dışı bırakılmış risklerin açıkça belirtilmesi gerekir. Aksi halde belirtilmemiş olan riskler teminat kapsamında sayılacaktır.”* şeklinde hüküm tesis edilmek suretiyle isabetli bir şekilde vurgulanmıştır.

²⁷ 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu’ nun *“Vüsat ve şümulü”* başlığı altında *“Umumiyet esası”* başlıklı 1281. maddesinde *“Sigortacı, harb ve isyandan başka bir sebeple mallara arız olan telef ve tagayyür gibi bütün hasarlardan mesul olur. Sigortacının, 1. fıkra gereğince mesul olduğu rizikolardan biri sigorta poliçesinin hükmünden istisna edilmişse vakı hasarın istisna edilen rizikolardan olduğunun ispatı sigortacıya aittir.”* düzenlemesi yer almaktaydı.

Kanaatimce SK.m.11/4 hükmü ile getirilen düzenleme, sigortalının hangi rizikoların teminat kapsamı dışında olduğu hususunu açıkça öğrenebilmesi açısından doğru ve dünya sigortacılık uygulamasına uygun bir düzenlemedir.

Sonuç olarak sigortacı, sözleşmenin kuruluşunda haiz olduğu bilgilendirme ve aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirirken anılan hükümler uyarınca hangi rizikolar için teminat sunduğunu ve sunmadığını, bir başka deyişle rizikoların istisnalarını açıkça belirtmek ve sigorta ettirene bu hususta bilgi vermek zorundadır.

B. Yangın Sigortasında Teminat

Yangın sigortası, özel ve ticari amaçla kullanılan her türden bina ve muhteviyatı kendiliğinden meydana gelen yangın, yıldırım, infilak ile bunlardan kaynaklanan buhar, hararet, duman gibi risklerin neden olduğu fiziki hasarları teminat altına alır²⁸.

YSPGŞ.m.1 hükmü uyarınca yangın sigortası ile rizikonun sigortalı mallarda doğrudan neden olacağı maddi zararlar teminat altına alınmaktadır. Sigorta sözleşmesi veya sigorta genel şartları ile dolaylı hasarların da sigorta kapsamına alınması mümkündür²⁹.

Bunun yanı sıra genel şartların **“Ek Sözleşme İle Teminat Kapsamına Dahil Edilebilecek Haller ve Kayıplar”** başlıklı **A.3 hükmü** uyarınca grev, lokavt, karşılaşık, halk hareketleri, terör, deprem ve yanardağ püskürmesi, kar ağırlığı, sel ve su baskını, yer kayması, fırtına, dahili su, duman, taşıt çarpması, kara taşıtlar, deniz taşıtları, hava taşıtları, kötü niyetli hareketler neticesinde meydana gelen tüm zararlar genel şartlara ve ilişik klozlara göre ek sözleşme ile sigorta teminatının kapsamı içine alınabilirler.

Rizikonun ve teminatın kapsamına ilişkin olarak genel şartlarda yer alan düzenleme son derece açık olmasına ve sigorta poliçesinde açıkça ifade edilmesine rağmen uygulamada teminatın kapsamına ilişkin olarak yargıya intikal etmiş büyük sayıda uyuşmazlık mevcuttur. Genellikle sigortacının rizikonun teminat kapsamında olmadığı gerekçesiyle tazminat ödeme yükümlülüğünü yerine getirmekten kaçındığı durumlarda sigorta ettiren, sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünü yerine getirmesini sağlamak için dava ikame etmektedir. Bu davalarda rizikonun ve teminatın kapsamı tartışılmakta olup buna bağlı olarak sigortacının tazmin yükümlülüğüne ilişkin hüküm kurulmaktadır. Özellikle yangın sigortasında riziko olarak sayılan olayların tanımlanmasında, teminatın kapsamına dahil olup olmadıklarının belirlenmesinde bu bağlamda özellikle ek klozun mevcut olup olmadığına sıklıkla hataya düşüldüğünden riziko ve teminatın kapsamının doğru belirlenmesi açısından

²⁸ AKHİSAR/ACINAN, s.53, ERERDİ, s.535.

²⁹ ÇEKER, s.184; OMAÇ, Yangın Sigortası, s.33 vd.

Yargıtay kararlarının son derece önem arz ettiği ve örnek kararların dikkate alınması kanaatiyle çalışmada bol miktarda karara yer vermekte yarar görülmektedir.

Birbirine benzer nitelik arz eden rizikoların doğru şekilde tanımlanarak teminatın kapsamının belirlenmesine yönelik olarak Y.11.HD; 08.05.1984 T, 1984/1950-2703 sayılı kararında “*Kargaşalık bir topluluk içinde herhangi bir konuda fikir uyuşmazlığından veya hoşnutsuzluklardan meydana gelen karışıklık halidir. Halk hareketi tabiri ile de birkaç münferit olay dışında topluluğun belli bir çoğunluğunun meydana getirdiği anarşik hareketler olarak tavsif edilmelidir*” şeklinde³⁰ ve Y.11.HD, 10.12.1992 T, 1992/6090-11257 sayılı kararında, “*Halkın devlet ve güvenlik güçlerine karşı gelerek olaylar çıkardıkları, olayların kontrol altına alınmasında güçlük çekildiği, halkın resmi binalarda yangın ve hasarlar meydana getirici eylemler yaptığı*”³¹ şeklinde hüküm tesis etmek suretiyle yangına rizikosunun gerçekleşmesine neden olan kargaşa ve halk hareketleri kavramlarını açıklamıştır.

Y.11.HD; 23.01.1986 T, 1985/7656- 1986/118 sayılı kararında “*Sadece grev sırasında oluşan hasarlar değil, grev sonucu oluşan ve grevle illiyet bağı bulunan tüm hasarlar poliçeye kloz eklenmek suretiyle sigorta teminat kapsamındadır*” şeklinde hüküm tesis etmiştir³². Söz konusu kararda grev rizikosunun ek kloz ile sigorta teminatı altına alınabileceği ve böylelikle grev yangına sebebiyet vermemiş olsa bile sigortalı şeylerde doğrudan meydana gelen hasarları teminat kapsamına alındığı hususu isabetle vurgulanmıştır.

Poliçe teminatı kapsamına ek kloz ile dahil edilebilen yer kayması rizikosuna ilişkin olarak Y.11.HD, 04.07.2005 T, E.2004/10688, K.2005/7150 sayılı kararında “*Hasarın binanın yapıldığı dolgu zemindeki çökmenin doğal olay sonucu değil de zeminde yapılan dolgunun usulüne uygun yapılmaması nedeniyle binanın içindeki makinelerin ağırlığı ile temellerde düşey çökme meydana geldiği, bu şekilde meydana gelen hasarın poliçeye eklenen yer kayması klozunun kapsamı dışında kaldığı*” şeklinde hüküm tesis etmiş, böylelikle öncelikle bir doğa olayı olarak yer kayması rizikosuna ile doğal nedenlerden kaynaklanmayan, hatalı imalat neticesinde meydana gelen bir kayma olayı arasındaki farkı ortaya koyarak bir doğa olayı şeklinde tezahür etmemiş olan kayma olayının ek kloza rağmen poliçe teminatı kapsamında olmadığına altını çizmiştir.³³

Poliçe teminatı kapsamına ek kloz ile dahil edilebilen kötü niyetli hareketler rizikosuna ilişkin olarak Y.11.HD, 13.04.2000 T, E.1982-K.3038 sayılı kararında “*Kötü niyetli hareketler ile kastedilen sigortalı emtiaya bilerek ve isteyerek yapılan zarar verici*

³⁰ ULAŞ, s.309-310.

³¹ ULAŞ, s.311-312.

³² ULAŞ, s.317.

³³ ÇELİK/LALE, s.853.

eylemlerdir” şeklinde³⁴ hüküm tesis etmek suretiyle kötü niyetli hareketler rizikosunun tanımı yapmış ve 05.11.2001 T, 2001/5445-8670 sayılı kararında “*Kötü niyetli hareketlerin sigortalı malda doğrudan doğruya meydana getirdiği zararların ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabileceği*” şeklinde³⁵ hüküm tesis etmek suretiyle teminatın kapsamına dair yol gösterici nitelikte bir karar vermiştir.

Yangın sigortasında teminat kapsamı dışında kalan haller genel şartların “**Teminat Dışında Kalan Haller**” başlıklı **A.4 hükmünde** düzenlenmektedir.

YSPGŞ.m.A.4 hükmü uyarınca,

- Savaş, her türlü savaş olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, çarpışma (Savaş ilan edilmiş olsun olmasın), iç savaş, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler nedeniyle meydana gelen bütün zararlar,

- Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu nükleer artıklardan veya bunlara atfedilen sebeplerden meydana gelen iyonlayıcı radyasyonların veya radyo-aktivite bulaşmalarının ve bunların gerektirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin sebep olduğu bütün zararlar, (Bu bentte geçen yanma deyimi kendi kendini idame ettiren herhangi bir nükleer ayrışım olayını da kapsayacaktır.)

- Kamu otoritesi tarafından sigortalı şeyler üzerinde yapılacak tasarruflar sebebiyle meydana gelen bütün zararlar,

- Yangın çıkarmaksızın; sigortalı şeylerin kendi ayıplarından, mayalanmalarından, kavrulmalarından veya bünyelerinde meydana gelen bozulmalar ile kavrulmalar nedeniyle uğradıkları zararlar,

- Yangın çıkarmaksızın sigortalı şeylerin işlenmek için veya başka faydalı bir maksatla ateşe veya sıcaklığa tutulmasından, ocak veya bunun gibi ateş bulunan bir yere düşmesinden veya atılmasından veya elbise, çamaşır ve diğer eşya yanıklığı gibi alev almaksızın kavrulma veya yanmasından veya ısıtma, aydınlatma, ütüleme aletleri ile lamba, mum, sigara ve bunların benzerlerine temasından doğan zararlar,

- Yangın çıkarmaksızın; elektrikle çalışan her türlü motor, elektrik veya elektronik alet, cihaz, tesisat ve kordonlarının elektrik cereyanına bağlı buldukları sırada bu cereyan yüzünden kısa devre, topraklama, voltaj iniş çıkışları ve bu yüzden ısınma ve endüksiyon cereyanı gibi nedenlerle uğrayacakları zararlar,

- Alçak basınç sebebiyle kapların içeri doğru çökmesi, yırtılması ve sair şekilde deformasyonu, yıpranması ile santrifüj kuvvetler ve mekanik olaylar nedeniyle sigortalı cihaz ve motorlarda meydana gelen bütün zararlar mutlak surette teminat kapsamı dışında kalmaktadır.

³⁴ ÇELİK/LALE, s.835.

³⁵ ULAŞ, s.314-315.

Teminatın kapsamının ve dolayısıyla sigortacının tazmin yükümlülüğünün doğru şekilde belirlenebilmesi için mutlak surette teminat dışında kalan hallere ilişkin olarak Yargıtay kararları son derece önemli ve yol gösterici niteliktedir. Uygulamada özellikle yangın çıkarmaksızın sigortalı malın kendi ayıbından kaynaklanan zararlara ilişkin çok sayıda uyuşmazlık mevcut olduğundan Yargıtay uygulaması önem arz etmektedir.

Y.11.HD, 22.05.2006 T, E.2005/5890, K.2006/5943 sayılı kararında “*Poliçe genel şartlarının A.4.4.4 hükmü uyarınca yangın çıkartmaksızın sigortalı şeylerin kendi ayıbından kaynaklanan zararların*” teminat dışında olduğu vurgulamış³⁶ ve 25.10.2005 T, E.2004/11430, K.2005/10281 sayılı kararında “*Davalı sigortacı tarafından sigortalı tesisin kar ağırlığından değil bizahati yapının kendi ayıbından çıktığı savunulduğuna göre mahkemece sigortalı işyerinin kendi ayıbı nedeniyle çöküp çökmediğinin tespiti gerekir*” şeklinde hüküm tesis etmiştir³⁷. Yargıtay’ın rizikonun meydana gelme sebebinin araştırılarak teminat kapsamında olup olmadığı değerlendirilmesi gerekliliğine ilişkin bu kararının son derece yerinde olduğu kanaatindeyim.

Y.11.HD, 23.09.1993 T, 1993/249-5778 sayılı kararında “*Jeneratör, motor, transformatör, mütatör, elektrik fırın ve ocak, ısıtıcı yorgan ve yastık, ütü, radyo, benzeri her türlü elektrik makine ev aletin, kordonun elektrik cereyanına bağlı buldukları sırada cereyan yüzünden kısa devre, topraklama, voltaj yüksekliğinden, ısınma ve endüksiyon cereyanı gibi sebeplerle doğacak hasarların teminat harici olduğu*” şeklinde³⁸ hüküm tesis etmek suretiyle sayılan alet ve araçların yangın çıkarmaksızın neden olduğu hasarların teminat dışında olduğu hususunun altını isabetli olarak çizmiştir.

C. Tazminatın Ödenmesi

Meydana gelen rizikonun poliçe teminatı kapsamında olduğunun tespiti üzerine sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğü gündeme gelir. Bu aşamada taraflar ödenecek sigorta bedeli hakkında bir anlaşmaya vardıkları takdirde sigorta şirketi kendi sigortalısının elinden ona ödediği hasar bedeli karşılığı olarak ve genellikle adına “*tazminat makbuzu ve ibraname*” denilen imzalı bir belge alır. Uygulamada sigortacılar hasar sonucu ödedikleri bedel için sigortalıdan bir ibraname alarak onun bir daha bu nedenle kendilerinden herhangi bir hak talebinde bulunmasını engellerler. İbra hak doğuran veya haksız fiilin ortaya çıkardığı bütün hukuki neticeleri ortadan kaldıran bir hukuki tasarruf şeklidir³⁹.

Nitekim YHGK, 26.10.2005 T, E.9-546/K.611 sayılı kararında “*İbra sözleşmesi*

³⁶ ÇELİK/LALE, s.854-855.

³⁷ ÇELİK/LALE, s.854-855.

³⁸ ULAŞ, s.306-307.

³⁹ DOĞANAY, Şerh, s.3115.

gerek öğretide gerekse Yargıtay uygulamasında borcu sona erdiren hallerden birisi olarak kabul edilmektedir. İbra, alacak ve borcu doğrudan doğruya ve kesin olarak ortadan kaldırmaktadır” şeklinde⁴⁰ ve 16.06.2004 T, E.11-359/K.366 sayılı kararında “İbra borcun sona ermesini sağlayan özel bir sona erme sebebi olup borç ilişkisini değil sadece münferit borcu sona erdirir” şeklinde⁴¹ hüküm tesis etmek suretiyle bu ibra işleminin hukuki niteliği hakkında bilgi vermiştir.

İbranamenin verilmesi sigortacının sigorta bedeli borcunu tüm fer’ ileriyle birlikte ortadan kaldırır. Ancak sigorta bedeli ile hasarın tamamen karşılanmadığı durumda sigortalı bu ibranameye rağmen hasar sorumlusundan aradaki farkı ve zararın meydana gelmesiyle sigorta bedelinin ödenmesi arasındaki zaman için temerrüt faizi isteyebilecektir⁴².

Sigortacının tazmin yükümlülüğünün gündeme gelebilmesi için rizikonun ve hasarın teminat kapsamı dahilinde olması gerekmektedir birlikte uygulamada bazen sigortacının teminat dışında kalan bir hasara ilişkin tazminat ödemesi yaptığı görülmektedir. Bu şekilde yapılan ödemeler “*ex gratia ödemeleri*” olarak adlandırılmakta olup, gerek sözleşmenin yazılış tarzı gerekse hasarın oluş şekli itibarıyla hasarın sigorta teminatı dışında kalmasından dolayı sigortalıların poliçe özel ve genel şartlarına ters düşen tazminat talepleriyle, ekspertiz sonuçlarına vaki itirazlarını değerlendirerek yapılan ödemeler olarak tanımlanmaktadır⁴³.

Sigorta sözleşmesi mevcut olmakla birlikte hasar sigorta teminatı dışında kaldığından *ex gratia* ödeme sigorta sözleşmesinden doğan bir edanın ifası zımında yapılmış sayılmaz. Bu sebeple *ex gratia* ödemelerde sigortacı kural olarak geçerli bir sigorta sözleşmesinin mevcut olmadığı hallerdeki imkanlardan yararlanmak suretiyle zarar sorumlusuna rücu edebilecektir. Hiçbir şekilde TTK.m.1472 hükmüne dayanması mümkün değildir⁴⁴.

Y.11.HD, 23.11.2000 T, E.7656, K.9238 sayılı kararında “*Davacı sigortacının sigorta teminatı kapsamında dışında kalan sigortalısının zararını gidermesi bir hatır ödemesi (ex gratia) niteliğinde olmakla bu ödeme açısından halefiyete dayalı rücu davası açma hakkı bulunmamaktadır*” şeklinde hüküm tesis etmek suretiyle isabetli bir biçimde *ex gratia* ödemeler neticesinde sigortacının kanuni halefiyet hakkının mevcut olmadığı hususunu vurgulamıştır⁴⁵.

Bu durumda sigortacı ödediği bu miktarı geri alabilmek için ya sigorta ettirenin

⁴⁰ ÇELİK/LALE, s.871-872, K.1402.

⁴¹ ÇELİK/LALE, s.866-868, K.1395.

⁴² SOMER, s.142-143.

⁴³ IVAMY, s.370-371, OMAĞ, Halefiyet, s.85, SELÇUK, s.3.

⁴⁴ ATABEK, Halefiyet ve Rücuu, s.243; BOZER, 1981, s.113; OMAĞ, Halefiyet, s.86.

⁴⁵ ÇELİK/LALE, s.418, K.686.

sahip olduğu alacağın temlikini sağlayarak 6098 sayılı Borçlar Kanunu' nun 183. maddesi ve devamı uyarınca zarar sorumlusuna rücu edecektir ya da Borçlar Kanunu' nun 127. maddesi hükmünün⁴⁶ şartlarını yerine getirerek bu madde uyarınca halefiyetten yararlanacaktır⁴⁷.

Sigortacının teminat kapsamı dışında kalan hasar için yapmış olduğu ödemeyi ne şekilde geri alabileceğine ilişkin olarak Y.11.HD, 05.12.2005 T, E.14337, K.11914 sayılı kararında “*Sigortacı ex gratia ödeme halinde TTK.m.1472 uyarınca halefiyet hakkını kazanamayacağından dava dışı sigorta ettiren kaza ile ilgili olarak uğradığını iddia ettiği zarar nedeniyle davalıdan talep edebileceği alacağını BK.m.183 ve devamı maddeleri uyarınca davalı şirkete temlik etmişse davacının sigorta ilişkisi dışında alacağın temliki hükümlerine göre talep hakkı bulunmaktadır*” şeklinde hüküm tesis etmek suretiyle belirlemiştir⁴⁸.

Yukarıda gerekçeleriyle açıkladığımız nedenlerle sigorta şirketinin yaptığı ödeme ex gratia ödeme neticesinde TTK.m.1472 hükmüne dayanarak rücu talebinde bulunması mümkün olmadığından sigorta şirketi yaptığı ödemeyi geri alabilmesi için kendisine bu miktarın sigortalısı tarafından alacağın temliki beyanı ile devredilmesi gerekmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus sigorta şirketinin zarar sorumlusuna yönelttiği rücu talebinin TTK.m.1472 uyarınca halefiyet kavramına değil, BK.m.183 ve devamında düzenlenen alacağın temliki müessesesine dayandırdığıdır.

Sigortacı, sigortalısı tarafından verilen ibraname ve tazminat makbuzu sigortalısının zarar sorumlusundan olan alacağını devralmak suretiyle sigortalısının halefi sıfatıyla zarar sorumlusuna rücu edebilecektir.

Nitekim Y.11.HD, 14.06.2005 T, E.9489, K.6188 sayılı kararında “*Sigorta şirketi tarafından yapılan ödemenin lütuf ödemesi olduğunun anlaşılması halinde varsa ibraname getirilip devir ve temlik beyanının varlığı da araştırılarak sonucuna göre bir hüküm kurulması gerekir*” şeklinde hüküm tesis etmiştir⁴⁹.

Burada sigortalı tarafından verilen ibraname ve tazminat makbuzu bir alacağın temliki işlemi niteliğinde olup, alacağın temliki dar anlamda bir borç ilişkisinde

⁴⁶ Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişi, aşağıdaki hâllerde ifası ölçüsünde alacaklının haklarına halef olur:

1. Başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtardığı ve bu şey üzerinde mülkiyet veya başka bir ayni hakkı bulunduğu takdirde.
2. Alacaklıya ifada bulunan üçüncü kişinin ona halef olacağı, borçlu tarafından ifadan önce alacaklıya bildirildiği takdirde.

Diğer halefiyet hâllerine ilişkin kanun hükümleri saklıdır.

⁴⁷ ATABEK, Halefiyet ve Rücuu, s.244; KENDER, HSH, s.354.

⁴⁸ ÇELİK/LALE, s.439-440, K.735. Aynı yönde Y.11.HD, 01.05.2006 T, E.4844, K.4986 sayılı kararı için ÇELİK/LALE, s.445, K.744.

⁴⁹ ÇELİK/LALE, s.436-437, K.727.

alacağın alacaklı tarafından bir başka şahsa devredilmesidir. Borçlar Kanunu' nun 183 ila 194 hükümleri arasında düzenlenmekte olan alacağın temlikli bir sözleşmedir, tasarruf işlemidir ve mücerrettir. Alacağın temlikli işlemi yazılı şekilde yapılacak sözleşme ile yapılır. Temlik edilen alacak hakkı, temlik işlemi yapılırken mevcut olmalıdır. Buna karşılık doktrinde doğmamış alacak haklarının temlik edilebileceği kabul edilmektedir⁵⁰. İleride doğacak alacakların devrinde borçlunun kimliği, hukuk sebep ve miktarın belirli olmasının yeterli olduğu ileri sürülmektedir.

3. Sigortalının Zarar Sorumlusuna Karşı Dava Hakkının Bulunması

Sigortacının halefietinin üçüncü şartı, sigortalısının üçüncü şahsa karşı sorumluluk nedeniyle bir dava hakkının var olmasıdır⁵¹. Sigortacı ancak sigorta ettiren kimsenin vaki zarardan dolayı üçüncü şahıslara karşı dava hakkı varsa bu hakka, tazmin ettiği bedel nispetinde sahip olabilecektir. Bu nedenle sigortalıya ait dava ve talep hakkından başka herhangi bir hak sigortacıya intikal etmez⁵².

Bu dava hakkı ayrıca sigortacının tazminat ödemesine sebep olan ve sigorta sözleşmesinin kapsamına alınmış olan rizikonun gerçekleşmesiyle doğmuş olmalıdır⁵³.

Sigorta ettirenin üçüncü şahsa karşı tazminat talebinin hangi hukuki sebeple doğduğunun bir önemi yoktur⁵⁴. Bu haksız fiile⁵⁵, kusursuz sorumluluk haline veya sözleşmeye dayanabilir⁵⁶.

Çalışmanın konusunu 6098 sayılı Borçlar Kanunu' un 69. maddesi uyarınca yapı malikinin sorumluluğu ve bu sorumluluk uyarınca kendisinin zarar sorumlusu olarak nitelendirilmesi teşkil ettiğinden bu bağlamda sigorta ettirenin üçüncü şahsa karşı tazminat talebinin hukuki sebebi bir kusursuz sorumluluk haline dayanmaktadır.

6098 sayılı Borçlar Kanunu' nun "**Yapı Malikinin Sorumluluğu**" başlığı altında "**Giderim Yükümlülüğü**" başlıklı 69. maddesinde,

⁵⁰ HATEMİ/GÖKYAYLA, s.366; KILIÇOĞLU, Kanuni Halefiet, s.656; NOMER, Halefiet, s.110; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, S.248-249.

⁵¹ BOZER,1981, s.113; KENDER, HSH, s.352; OMAÇ, Halefiet, s.88.

⁵² KENDER, Halefiet, s.181.

⁵³ DOĞANAY, Halefiet, s.244; FRANKO, Rücu, s.55.

⁵⁴ KENDER, HSH, s.353,.

⁵⁵ 6098 sayılı Borçlar Kanunu' nun 49. maddesi hükmü uyarınca haksız fiil sorumluluğunun şartları; hukuka aykırı bir fiil, bu fiille bir kişiye verilen zarar, fiil ile zarar arasındaki illiyet bağı, fiilin işlenmesinde failin kusurlu olmasıdır. Bu bağlamda mağdur, hukuka aykırı bir fiilin varlığını, bu fiil neticesinde zarara uğradığını, fiil ile zarar arasındaki illiyet bağı ve failin kusurunu ispatlamakla yükümlüdür.

⁵⁶ KILIÇOĞLU, Halefiet ve Rücu, s.414.

“Bir binanın veya diğer yapı eserlerinin maliki, bunların yapımındaki bozukluklardan veya bakımındaki eksikliklerden doğan zararı gidermekle yükümlüdür.

İntifa ve oturma hakkı sahipleri de, binanın bakımındaki eksikliklerden doğan zararlardan, malikle birlikte müteselsilen sorumludurlar.

Sorumluların, bu sebeplerle kendilerine karşı sorumlu olan diğer kişilere rücu hakkı saklıdır.” düzenlemesi yer almaktadır.

A. Hukuki Niteliği

Yapı malikinin sorumluluğu, sınırlı sayıda⁵⁷ olan kusursuz sorumluluk hallerinden biridir.

6098 sayılı Borçlar Kanunu'nda genel olarak kusura dayanan sorumluluk esastır⁵⁸. Bu bağlamda kusursuz sorumluluk hali olarak yapı malikinin sorumluluğu değerlendirilmeden önce kusur sorumluluğu hakkında kısaca bilgi vermekte yarar görülmektedir.

Kusur kavramı 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nda⁵⁹ tanımlanmamıştır ancak doktrinde çeşitli yazarlarca tanımlar öngörülmüştür. Şöyle ki,

Kusur, hukuka aykırı sonucu istemek veya bu sonucu istemiş olmamakla birlikte hukuka aykırı davranıştan kaçınmak için iradesini yeterli derecede kullanmamaktır⁶⁰.

Kusur bir kimsenin hukuk düzeni tarafından tasvip edilmeyen ve uygun bulunmayan davranış biçimidir⁶¹.

Kusur, zarar vermeme ödevi yönünde ahlak ve tabii hukukun ve hukuk düzeninin emrine uyuşmasında failin iradesinin gereken nitelikte olmaması demektir⁶².

Kusur, hukuka aykırı bir davranışta bulunan kimse hakkında yürütülen değer yargısıdır⁶³.

Kusur genellikle hukuk düzeninin kınadığı, hoş görmediği davranış biçimidir⁶⁴.

YHGK, 16.09.2015 T, E. 2014/11-2057, K. 2015/1767 sayılı kararında “Ku-

⁵⁷ HATEMİ/GÖKYAYLA, s.141.

⁵⁸ EREN, s.494-495, KILIÇOĞLU, s.325, OĞUZMAN/ÖZ, C.II, s.6, TANDOĞAN, Sözleşme Dışı, s.1, TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s.497.

⁵⁹ RG: 04.02.2011, 27836

⁶⁰ OĞUZMAN/ÖZ, C.II, s.54.

⁶¹ KILIÇOĞLU, s.319.

⁶² HATEMİ/GÖKYAYLA, s.138.

⁶³ NOMER, s.152.

⁶⁴ ANTALYA, C.II, s.21, EREN, s.569, HATEMİ, § 7, N.11 vd, TANDOĞAN, Mesuliyet, s.45, TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s.492 vd.,

sur sorumluluğunda bir zararı başkasına tazmin ettirmek, ancak zarar onun kusurlu bir fiilinden doğmuş ise mümkündür (TANDOĞAN Haluk, *Türk Meş'uliyet Hukuku*, 1967, s:89). Bu sorumlulukta kusur, sorumluluğun ögesidir (EREN Fikret, *Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C.1, B.6, İstanbul 1998, s:554*).” şeklinde hüküm tesis etmek suretiyle kusur sorumluluğunun özünü vurgulamıştır⁶⁵.

Kusur, kast ve ihmal olmak üzere ikiye ayrılır.

Kast, failin hukuka aykırı sonucu bilerek ve isteyerek davranması halidir⁶⁶. Kast, kusurun en ağır derecesidir. Zira failin hukuka aykırı sonucun bilincinde olduğunu ve bu sonucu istediğini ifade eder⁶⁷.

Kast kendi içinde doğrudan kast ve ihtimali kast olmak üzere ikiye ayrılır. Doğrudan kastta hukuka aykırı eylemin sonucu istenir, ihtimali kastta hukuka aykırı eylemin sonucu göze alınır⁶⁸. Fail hukuka aykırı sonucu doğrudan doğruya istemekle birlikte bu sonucun meydana gelmesi ihtimalini göze alarak hareket etmişse ihtimali kasttan söz edilmektedir⁶⁹.

Kast bakımında fail ihlal ettiği kuralın varlığını bilmesede dahi onun isteyerek meydana getirdiği sonucuna ilişkin fiili hukuka aykırı ise kastın var olduğu kabul edilir. Kasıttan dolayı sorumlu olmak için failin doğacak zararın biçimini ve kapsamını bilmesi şartı aranmaz, sadece hukuka aykırılık bilinci ve isteğine sahip olmak yeterlidir⁷⁰.

İhmal, failin hukuka aykırı sonucu istememekle birlikte bu hukuka aykırı sonuçtan kaçınmak için iradesini yeterli derecede kullanmaması; hal ve şartların gerektirdiği dikkat ve özeni göstermemesi halidir⁷¹. İhmalde fail sonucu istememekte göze de almamakla birlikte başkalarına zarar vermemek için kendi iktidar alanında ve faaliyetlerinde gerekli özeni gösterme (MK.m.2/1) genel davranış yükümüne uymayıp dolayısıyla kendisinin sorumlu tutulacağı bir illiyet bağı sürecinden doğan zararı önlemek için gereken önlemleri almamaktadır⁷².

İhmal, ağır ihmal ve hafif ihmal olmak üzere ikiye ayrılır. Ağır ihmal, hukuka aykırı sonucu meydana getiren fiil işlenirken böyle bir fiil işleyen kişinin şartlarına sa-

⁶⁵ <http://www.kazanci.com>.

⁶⁶ ANTALYA, C.II, s.27-28, EREN, s.574, KILIÇOĞLU, s.321, NOMER, s.153.

⁶⁷ EREN, s.574, HATEMİ, § 7, N.12 vd, OĞUZMAN/ÖZ, C.II, s.56.

⁶⁸ ANTALYA, C.II, s.29, EREN, s. 575, HATEMİ/GÖKYAYLA, s.139.

⁶⁹ EREN, s.575, HATEMİ, § 7, N.13 vd, OĞUZMAN/ÖZ, C.II, s.56.

⁷⁰ OĞUZMAN/ÖZ, C.II, s.57.

⁷¹ ANTALYA, C.II, s.30, EREN, s.576, HATEMİ, § 7, N.14 vd, KILIÇOĞLU, s.321, OĞUZMAN/ÖZ, C.II, s.57, TEKİNAY/AKMAN/ BURCUOĞLU/ALTOP, s.494.

⁷² HATEMİ/GÖKYAYLA, s.139.

hip herkesin göstereceği dikkat ve özeni göstermemektir⁷³. Bir başka deyişle ağır ihmal, en genel ve temel herkesin bilmesi gereken özen ve önlem kurallarına uymamak demektir⁷⁴. Hafif ihmal ise hukuka aykırı fiil işlenirken böyle bir fiili işleyen herkesin değil, dikkatli ve tedbirli bir kimsenin göstereceği dikkat ve özeni göstermemektir⁷⁵. Ağır kusur, her iki türü ile kast ve ağır ihmali kapsamına alır⁷⁶.

6098 sayılı Borçlar Kanunu'nda genel olarak kusur sorumluluğu esas olmakla birlikte gerek Borçlar Kanunu gerekse Medeni Kanunda kusur aranmayan sorumluluk halleri bir başka deyişle kusursuz sorumluluk halleri de düzenlenmektedir.

Özellikle teknik ilerlemeler ve ona bağlı olan tehlikelerin artması karşısında, kusura dayanan sübjektif sorumluluğunun artık yalnız başına zarar görenlere etkili bir koruma sağlamaya elverişsiz ve dolayısıyla adaleti gerçekleştirmek bakımından yetersiz kalması neticesinde kusursuz sorumluluk halleri ağırlıklı olarak önem arz etmektedir⁷⁷. Zira teknik ve karışık düzen ile düzeneklerde, insan filinin önemi oldukça azalmaktadır⁷⁸.

YHGK, 16.09.2015 T, E. 2014/11-2057, K. 2015/1767 sayılı kararında “Sorumluluk, için mutlaka kusurun aranması bazı hâllerde modern tekniğin ve makineleşmenin icaplarına yabancı düşmektedir. Bu sebeple hukukun, esas prensibi olan kusur sorumluluğu yer yer zayıflamış hatta bazı hâllerde tamamen ortadan kalkarak yerini kusursuz sorumluluğa terk etmiştir. Teknik ilerlemeler ve ona bağlı olan tehlikelerin artması karşısında, kusura dayanan sübjektif sorumluluk artık, yalnız başına, zarar görenlere etkili bir koruma sağlamaya elverişsiz ve dolayısıyla adaleti gerçekleştirmek bakımından yetersiz kalmıştır. Kusur yoksa sorumluluk da ortaya çıkmaz görüşü artık geçerliliğini kaybetmiştir. Objektif ihtimam vazifesinin ihlali mülâhazası gereğince; bir şeye veya şahsa karşı kendisine, kanunî bir ihtimam vazifesi yükletilen kimse, bu vazifeyi kusuru olmaksızın yerine getirmese dahi, bu yüzden doğan zarardan mesul olmalıdır” şeklinde hüküm tesis etmek suretiyle⁷⁹ kusursuz sorumluluk esasının gerekliliğinin altını çizmiştir.

Doktrinde kusursuz sorumluluğun dayanağını teşkil eden esaslar, hakkaniyet ilkesi, tehlike ilkesi, dikkat ve özen ilkesi olarak kabul edilmekte ve her bir kusursuz sorumluluk hali farklı görüşler uyarınca değerlendirilmektedir. Doktrinde öncelik-

⁷³ ANTALYA, C.II, s.37, EREN, s.580, KILIÇOĞLU, s.321, NOMER, s.153, OĞUZMAN/ÖZ, C.II, s.58, TEKİNAY/AKMAN/ BURCUOĞLU/ALTOP, s.495-496.

⁷⁴ HATEMİ/GÖKYAYLA, s.139.

⁷⁵ ANTALYA, C.II, s.36, EREN, s.580, KILIÇOĞLU, s.322, NOMER, s.153, OĞUZMAN/ÖZ, C.II, s.58, TEKİNAY/AKMAN/ BURCUOĞLU/ALTOP, s.496.

⁷⁶ HATEMİ/GÖKYAYLA, s.139.

⁷⁷ ANTALYA, C.II, s.10, EREN, s.495-496, TANDOĞAN, Sözleşme Dışı, s. 1.

⁷⁸ SÜZEL BAŞ, s.35-36

⁷⁹ <http://www.kazanci.com>

le olağan sebep sorumluluğu ve tehlike sorumluluğu şeklinde ikili bir ayırım yapan yazarlar mevcuttur⁸⁰. Bunun yanı sıra hakkaniyet, gözetim ve özen gösterme yükümlünden doğan sorumluluk ve tehlike sorumluluğu şeklinde üçlü bir ayırım ayırımı yapan yazarlar da mevcuttur⁸¹.

Hakkaniyet ilkesi uyarınca kanun koyucu bazı kişilerin doğan zarardan kusuru bulunmadığı halde hakkaniyet düşüncesi ile sorumlu tutulmaları gerektiğini kabul etmektedir. Hakkaniyet gerektiriyorsa zarar veren kusurlu olmasa bile sebep olduğu zararı tazmin etmelidir. Zarara, kusuru olmaksızın sebebiyet veren kişi hakkaniyet gerektiriyorsa zararı tazmin etmelidir⁸². Burada sorumluluk kusura veya tehlikeye ya da özen ihlaline değil, hakkaniyet fikrine dayanmaktadır⁸³. Bu ilkenin temelinde zarar veren ile zarar görenin ekonomik durumlarının karşılaştırılması neticesinde zarar verenin hakkaniyet gereği zararı tazmin etmesi düşüncesi yatmaktadır.⁸⁴ Borçlar Kanunu'nun 65. maddesi hakkaniyet ilkesinin örneğini teşkil eder⁸⁵. Ancak doktrinde, kusursuz sorumluluk hallerinin hepsinin dayanağında hakkaniyet düşüncesinin var olduğu fikri de ileri sürülmektedir⁸⁶.

Dikkat ve özen ilkesi uyarınca kusursuz sorumluluğun kabul edilme sebebi sorumlu tutulan kişinin kendisine düşen dikkat ve özen yükümlülüğünü yerine getirmemesidir⁸⁷. Borçlar Kanunu'nun 66 ve 67. maddeleri ile Medeni Kanun' un 369. maddesi bu ilkenin örneğini teşkil eder⁸⁸.

Özen ilkesinin olağan kusursuz sorumluluk olarak değerlendirebileceği ve sorumluluğun sorumlu kişinin objektif özen ve gözetim ödevini yerine getirmemesine ya da maliki bulunduğu şeydeki noksanlığa dayandığı görüşü ileri sürülmektedir⁸⁹. Bir diğer görüş ise objektif özen yükümlülüğünün ihlalinin hakimiyet ilkesinin bir diğer görünümü olduğunu ileri sürmektedir zira hakimiyet esası sorumlu olan kişiye hakimiyeti altında olan kişi ve şeylerin zarar vermesini önlemek için bir objektif özen ödevi yüklemiştir.⁹⁰ Hakimiyet ilkesi uyarınca bir kişinin hakimiyet alanı içinde bulunan bir şey veya bir insan başkasına zarar vermişse sorumluluk hakimiyet sahibine

⁸⁰ TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s.498.

⁸¹ EREN, s. ,TANDOĞAN, Sözleşme Dışı, s.22.

⁸² ANTALYA, s.10 ve 239-245.

⁸³ EREN, s.497.

⁸⁴ BAŞOĞLU, s.33.

⁸⁵ KILIÇOĞLU, s.326., NOMER, s.156, OĞUZMAN/ÖZ, s.9.

⁸⁶ OĞUZMAN/ÖZ, s.4.

⁸⁷ KILIÇOĞLU, s.326.

⁸⁸ KILIÇOĞLU, s.326, NOMER, s.155, OĞUZMAN/ÖZ, s.9

⁸⁹ EREN, s.499, TANDOĞAN, Sözleşme Dışı, s.23

⁹⁰ ANTALYA, s.10-11 ve 247-251.

ait olmalıdır⁹¹. Özen sorumluluğunun zarar verenin kusuruna dayanmadığı için sübjektif değil, objektif nitelikte olduğu ileri sürülmektedir⁹².

Tehlike ilkesi, başkalarının can ve mal güvenliğini tehdit eden ve zarar yaratabilen tehlikeli faaliyetler veya nesnelere nedeniyle kabul edilen ilkedir⁹³. Tehlike esası uyarınca başkaları için tehlikeli bir durum yaratan kişi bu tehlikeden doğan zararı gidermelidir⁹⁴. Tehlike sorumluluğu en ağır kusursuz sorumluluk hali olarak özel bir kanun ya da kanun hükmü ile çevre için önemli ölçüde tehlike arz eden bazı işletmelerin faaliyetinden doğan zararlı sonuçların giderilmesi düşüncesinden doğmuştur⁹⁵. Bu bağlamda tehlike ilkesine dayanan sorumlulukta, sorumluluk şartlarının gerçekleşmesi halinde kişinin sorumluluktan kurtulmak için herhangi bir imkanı yoktur⁹⁶. Karayolları Trafik Kanunu'nun 85. Maddesi ve 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 28. Maddesi dayanağını tehlike ilkesinden almaktadır.

6098 sayılı Borçlar Kanunu'nda kusursuz sorumluluk halleri, hakkaniyet sorumluluğu, özen sorumluluğu ve tehlike sorumluluğu ve denkleştirme olmak üzere üç esasa dayandırılmaktadır. Kanununun 65. maddesi hakkaniyet sorumluluğu, "Adam çalıştıranın sorumluluğu" başlıklı 66. madde, "Hayvan bulunduranın sorumluluğu" başlıklı 67. madde ve "Yapı Malikinin Sorumluluğu" başlıklı 69. maddeleri özen sorumluluğu, "Tehlike sorumluluğu ve denkleştirme" başlıklı 71. madde tehlike sorumluluğu ilkesi olarak düzenlenmektedir.

Yukarıda belirtildiği üzere yapı malikinin sorumluluğu, bir kusursuz sorumluluk halidir. Çok yaygın şekilde günlük hayatın ayrılmaz ve zorunlu parçaları olan yapılar nedeniyle zarar tehlikesinin önlenmesi amacıyla kanun koyucu kusursuz sorumluluk ilkesini kabul etmiştir⁹⁷. Kusursuz sorumluluk olarak düzenlenen bu hükmün amacı, bir yapının, aktif veya pasif olarak başkalarına zarar vermesi halinde bu zararın tazmin edilmesidir⁹⁸.

Yapı malikinin sorumluluğunun hukuki niteliği Y.3. HD, T. 3.11.2015, E. 2014/21155, K. 2015/17124 sayılı kararında "Somut olaydaki uyuşmazlık elektrik enerjisi dağıtım hattından kaynaklandığı iddia olunan yangının nedeniyle, davacının uğradığı maddi zararın tazminine ilişkin olup, davanın bu niteliği itibarıyla 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 69. maddesinde düzenlenen kusursuz sorumluluktan kaynaklanmaktadır" şeklinde hüküm tesis edilmek⁹⁹ suretiyle açıkça ifade edilmiştir.

⁹¹ EREN, s.497-498.

⁹² BAŞOĞLU, s.38.

⁹³ KILIÇOĞLU, s.327., NOMER, s.155-156, OĞUZMAN/ÖZ, s.3.

⁹⁴ EREN, s.497

⁹⁵ EREN, s.501- TANDOĞAN, Sözleşme Dışı, s.26

⁹⁶ OĞUZMAN/ÖZ, s.7.

⁹⁷ KILIÇOĞLU, s.359.

⁹⁸ SÜZEL BAŞ, s.12.

⁹⁹ <http://www.kazanci.com>

BK.m.69 ile düzenlenen yapı malikinin sorumluluğunun dayanağının, özen ilkesine dayanan bir sorumluluk mu yoksa tehlike ilkesine dayanan bir sorumluluk mu olduğu bağlamında doktrinde tartışma söz konusu olup, yapı malikinin kusursuz sorumluluk halinin dayanağı hakkında farklı görüşler mevcuttur.

Bir görüşe göre bu sorumluluk tehlike esasına dayanmaktadır¹⁰⁰.

Bir görüş yapı malikinin sorumluluğunu özen (olağan sebep) sorumluluğu olarak nitelendirmektedir¹⁰¹. Bu sorumluluk kural olarak yapıya malik olmaya dayanan bir sorumluluktur¹⁰². Bir yapının yapılışındaki bozukluk veya bakımındaki eksiklikler yüzünden üçüncü bir kişinin uğradığı zarardan o yapıdan en üst düzeyde yararlanan kimsenin sorumlu olması esasına dayanmaktadır. Bir yapı eserinden yararlanan kişi bundaki bozukluk ve noksanlıkların sebep olduğu zararları yüklenmek, gidermek zorundadır¹⁰³.

Mağdur sorumlunun kusurunu kanıtlamak durumunda değildir, sorumlu da kusursuzluğunu kanıtlayarak sorumluluktan kurtulamayacaktır¹⁰⁴. Bu bağlamda BK.m.69 hükmüne ilişkin bir sorumluluk karinesi ve bu sorumluluk karinesinin çürütülmesi ile sorumluluktan kurtulmak da söz konusu değildir¹⁰⁵. Kanun koyucu, yapı malikine kurtuluş kanıtı getirme imkanı tanımayarak ağırlaştırılmış bir sebep sorumluluğu öngördüğü ileri sürülmektedir¹⁰⁶. Yapı maliki, zararın meydana gelmesi için durumun gerektirdiği her türlü dikkat ve özeni gösterdiğini, yapının yapımı ve bakımı için en iyi yolları kullandığını, her türlü tedbiri aldığını kanıtlayarak sorumluluktan kurtulamaz.

6098 sayılı Borçlar Kanunu'nda açıkça yapı malikinin sorumluluğu, özen sorumluluğu olarak nitelendirmiş olsa da, bu sorumluluğunun temelini özen borcuna aykırılık olmadığı görüşü de mevcuttur¹⁰⁷.

Bir görüşe göre BK.m.69 hükmündeki özen yükümlülüğü olarak yapı malikinin sorumluluğu tehlike esası yanı sıra yapı sahibi eserin menfaatlerinden faydalandığı gibi zararını da yüklenmesi gerektiğine ilişkin yarar esasına dayanır. Bu bağlamda sorumluluğun dayandığı temel yarar ve tehlike esasına dayandığını ve sorumluluğun özen sorumluluğu olduğunu kabul etmek gerekir¹⁰⁸.

¹⁰⁰ İMRE, s.168.

¹⁰¹ ÇELİK, s.11-40, EREN, s.643, ERTEN, BK.m.58, s.80, KILIÇOĞLU, s.326., KOÇ, s.30, NOMER, s.155, TANRISEVEN, TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s.517.

¹⁰² OĞUZMAN/ÖZ, s.172, TANDOĞAN, Sözleşme Dışı, s.161, TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s.517, YILMAZ, s.567-568.

¹⁰³ EREN, s.645, TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s.517

¹⁰⁴ KILIÇOĞLU, s.359.

¹⁰⁵ OĞUZMAN/ÖZ, C.II, s.172, YILMAZ, s.570.

¹⁰⁶ BAŞOĞLU, s.43, EREN, s.645.

¹⁰⁷ SÜZEL BAŞ, s.53.

¹⁰⁸ ANTALYA, s.310-311.

Y.17. HD, T. 3.11.2014, E. 2014/14169, K. 2014/14936 sayılı kararında

“BK.m.69 hükmünde düzenlenen sorumluluk türü, objektif özen yükümlülüğüne aykırılıktan doğan ağırlaştırılmış bir kusursuz sorumluluk olduğundan meydana gelecek zarardan dolayı malikin sorumlu tutulabilmesi için kötü niyetli veya kusurlu olmasına gerek bulunmamaktadır. Zarar ihmalden de kaynaklanabilir ve ihmali bulunanlar da sorumlu olur” şeklinde hüküm tesis etmiştir¹⁰⁹.

Y.11.HD, 2.7.2012 T, E. 2012/7732, K. 2012/11574 sayılı kararında, “BK.m.69 hükmündeki sorumluluk, objektif özen yükümlülüğüne aykırılıktan doğan ağırlaştırılmış bir kusursuz sorumluluk halidir. Bu sorumluluk kusura dayanmadığı gibi, malikin kurtuluş beyyinesi getirmesi de mümkün değildir” şeklinde¹¹⁰ ve Y.3. HD, T. 18.1.2016, E. 2015/1979, K. 2016/192 sayılı kararında “Özen sorumluluğuna dayalı kusursuz sorumluluğun düzenlendiği TBK.m.69 hükmü gereğince davalı, zararlandırıcı sonucun doğmasına yol açan enerji hattının yapım ve bakım eksikliklerinden kaynaklanan zararlardan sorumludur. Sorumlu kişi veya işletmenin, kusurlu olup olmaması, özen ödevini yerine getirip getirmemesi, işletme veya nesnede (şeyde) bir bozukluk veya noksanın bulunup bulunmaması, meydana gelen zararın tazmin borcu yönünden bir etkiye sahip değildir.” şeklinde¹¹¹ hüküm tesis etmek suretiyle doktrinde yer alan bu görüşü benimsemiştir.

YHGK, 16.09.2015 T, E. 2014/11-2057, K. 2015/1767 sayılı kararında “Bina ve yapı eserlerinden doğan sorumluluğa ilişkin olarak, kusursuz sorumluluk/ ağırlaştırılmış sebepl ağırlaştırılmış objektif sorumluluğa ilişkin kuralların uygulanacağında doktrinde ve uygulamada görüş birliği bulunmaktadır.” şeklinde hüküm tesis etmiştir¹¹².

Kanımca bina veya yapı eserlerinden doğan sorumluluğunun hukuki niteliği, tehlike sorumluluğu esasına dayanmamakta olup, gerek doktrinde baskın olan görüşte belirtilen gerekçeler gerekse Yargıtay uygulaması uyarınca objektif özen yükümlülüğüne aykırılıktan doğan ağırlaştırılmış bir kusursuz sorumluluk halidir.

B. Şartları

Yapı malikinin sorumluluğunun şartları sırasıyla;

a. Üçüncü kişi bir zarara uğramış olmalıdır.

BK.m.69 hükmü uyarınca sorumluluğunun doğabilmesi için bir zarar meydana

¹⁰⁹ <http://www.kazanci.com>

¹¹⁰ <http://www.kazanci.com>

¹¹¹ <http://www.kazanci.com>

¹¹² <http://www.kazanci.com>

gelmelidir. Uygulama ve doktrinde, salt ekonomik zararlar hariç her türlü zararın sorumluluğun kapsamında olduğu fikri kabul edilmektedir¹¹³.

Gerçekleşen zarar, kişiye veya mala ilişkin maddi bir zarar olabileceği gibi vücut bütünlüğünün ihlali veya adam öldürülmesinden doğan manevi bir zarar da olabilir¹¹⁴.

Zararın ispatı zarara uğrayan kişiye bir başka deyişle mağdura aittir. Bu husus Y.11.HD, 24.9.2013 T, E. 2011/14537, K. 2013/16471 sayılı kararında “Zarar gören , zarar gördüğünü ve bu zararının bina veya yapı eserinin yapılışındaki bozukluk veya bakımında eksikliğinden kaynaklandığını ispat etmesi zorunludur. İspat yükünü yerine getirdiği takdirde kural olarak bina veya imal olunan şeyin malikinin sorumluluğu söz konusu olacaktır.” şeklinde isabetli olarak vurgulanmıştır¹¹⁵.

b. Zarar bir binanın veya diğer bir yapının yapılışındaki bozukluk veya bakımındaki eksiklikten veya her ikisinden ileri gelmiş olmalıdır.

BK.m.69 hükmünde yer alan bina veya diğer yapı eserleri ifadesi ile yapılan herhangi bir şeyin değil, sabit, toprağa doğrudan veya dolayısıyla bağlı, insan tarafından yapılmış şeyler, inşa edilmiş yapılar kastedilmektedir¹¹⁶. Bina veya yapı kavramına girmeyen imal edilmiş şeyler BK.m.69 kapsamı dışında kalır¹¹⁷.

Anılan hüküm uyarınca sorumluluğun kapsamına giren yapı eseri kavramı, dolaylı veya dolaysız bir şekilde toprağa bağlı, sabit, insan veya hayvan gibi canlıların barınmasına, eşya gibi cansız şeylerin saklanması ya da konulmasına ayrılmış, etrafı veya üstü az veya çok kapalı, insan gücüyle sun’i olarak yapılmış veya düzenlenmiş inşa eseridir¹¹⁸. Yapının, insan eliyle yapılmış olması gerekmektedir¹¹⁹.

Arazi ile bağlantının sürekli olması, yapının temelli kalmak amacıyla yapılmış olması şart değildir. Arazi ile bağlantısı olan yapının, asansör, elektrik tesisatı, çatısındaki kiremitler gibi bütünleyici parçaları da bina veya diğer yapı kavramı içinde yer alır¹²⁰.

¹¹³ ERTEN, BK.m.58, s. 150, s. 210 vd; ERTEN, Yapı Zararları, s. 28; TANDOĞAN, Sözleşme Dışı, s. 175.

¹¹⁴ EREN, s.646.

¹¹⁵ <http://www.kazanci.com>

¹¹⁶ ANTALYA, C.II, s.323, ERTEN, BK.m.58, s. 107; ERTEN, Yapı Zararları, s. 8-9; İMRE, s.171 vd, KOÇ, s.57, OĞUZMAN/ÖZ, C.II, s.171, SÜZEL BAŞ, s.82, TANDOĞAN, Sözleşme Dışı, s.161 vd, TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s.518-519 vd.

¹¹⁷ OĞUZMAN/ÖZ, C.II, s.171, TANDOĞAN, Sözleşme Dışı, s.171-172, TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s.518-519 vd.

¹¹⁸ ANTALYA, C.II, s.326, ÇELİK, s.11-40, EREN, s.649, KILIÇOĞLU, s.360, KURT, s.173-174, NOMER, s.178, OĞUZMAN/ÖZ, C.II, s.174.

¹¹⁹ EREN, s.650-651, KILIÇOĞLU, s.361.

¹²⁰ KILIÇOĞLU, s.360, OĞUZMAN/ÖZ, C.II, s.175.

Bir bina veya diğer yapının bu hüküm kapsamında değerlendirilebilmesi için tamamlanmış olması şarttır. Yapı malikinin sorumluluğu kural olarak yapının tamamlanması ve amacına uygun şekilde kullanılabilir duruma gelmesinden sonra söz konusu olur¹²¹.

İnşaatın devamı veya restorasyon dönemlerinde inşaat bozukluklarından meydana gelen zararlar için diğer hükümlere (BK.m.66 adam çalıştırmanın sorumluluğu gibi) başvurulabilir. Fakat inşaat bitmeden bina veya diğer yapı kullanılmaya başlanırsa inşaat bozukluklarından veya bakım eksikliklerinden meydana gelen zararlar açısından BK.m.69 uygulanır.

BK.m.69 hükmü uyarınca kişinin zarar sorumlusu olarak işaret edilebilmesi için yapıda yapılış bozukluğu ve bakım eksikliği olmalı ve zarara bu yapılış bozukluğu ve bakım eksikliği neden olmalıdır. Y.11.HD.27.09.2004 T, E.2003/14407, K.2004/8866 sayılı “*BK.69 hükmü uyarınca bir bina veya imal olunan herhangi bir şeyin maliki o şeyin fena yapılmasından yahut muhafazasındaki kusurdan dolayı sorumludur.*” şeklindeki kararında bu hususu vurgulamıştır¹²².

Yapının yapılışında bozukluk veya bakım eksikliği yoksa ya da zarar bundan kaynaklanmıyorsa BK.m.69 anlamında bir sorumluluk söz konusu olmaz¹²³.

Nitekim YHGK, 16.09.2015 T, E. 2014/11-2057, K. 2015/1767 sayılı “*Zararın yapımdaki bozukluktan veya bakımdaki eksiklikten dolayı meydana gelmiş olması gerekmektedir.*” şeklindeki kararı¹²⁴,

Y.11. HD, T. 22.1.2015, E. 2014/2016, K. 2015/815 sayılı “*Somut uyumsuzlukta hasara yol açan asıl olgunun şiddetli yağmur veya bu yağmur sonucu oluşan sel veya su baskını değil, davalının işlettiği deponun çatısının yapısındaki yanlışlık ve bakımındaki hata olduğunun ve anılan çatının doğru bir şekilde inşa edilmiş ve yeterli bakımının yapılmış olsaydı, yağmurun ne kadar yoğun olursa olsun içeriye su sızdırmasının söz konusu olmayacağı*” şeklindeki kararı¹²⁵ ve Y.17. HD, T. 3.11.2014, E. 2014/14169, K. 2014/14936 sayılı “*6098 sayılı Borçlar Kanunu’nun 69. maddesi hükmü ile bir bina veya imal olunan herhangi bir şeyin maliki o şeyin fena yapılmasından yahut muhafazasındaki kusurundan dolayı meydana gelecek zararlardan sorumlu tutulmuştur.*” şeklindeki kararı¹²⁶ ile sorumluluğun bu şartının kapsamını çok açık bir şekilde hüküm altına almıştır.

¹²¹ ANTALYA, C.II, s.325, KILIÇOĞLU, s.360, KURT, s.178.

¹²² <http://www.kazanci.com>

¹²³ EREN, s.652-653, OĞUZMAN/ÖZ, C.II, s.178, TANDOĞAN, Sözleşme Dışı, s. 177, TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s.519.

¹²⁴ <http://www.kazanci.com>

¹²⁵ <http://www.kazanci.com>

¹²⁶ <http://www.kazanci.com>

Bu bağlamda rizikonun meydana gelme şekli ve sebebinin mutlaka doğru biçimde tespit edilerek zarara bu yapılaş bozukluğu ve/veya bakım eksikliğinin neden olduğu sonucuna ulaşılmalıdır.

Bir yapı eserinin kullanılmaya elverişli tutulması ve tehlikeleri önleyecek şekilde korunması gerekir¹²⁷. Yapı eserinde, maliki tarafından engellenmesi beklenen varlık ve işlevi başkasının korunan değerlerini (bedensel bütünlüğünü veya eşyasını) tehlikeye düşürmesi veya düşürme ihtimali söz konusu ise yapıdaki bozukluk veya eksiklik söz konusudur¹²⁸.

Yapı, izne tabi olduğu halde bu izin alınmadan ya da izin alınmasına rağmen, iznin amaç ve kapsamına aykırı yapılmışsa, izin verildikten sonra yapı değiştirilmişse, ayıplı ya da bozuk yapılmışsa yapıım bozukluğu söz konusudur¹²⁹. Yapıdaki bozukluklar, plan ve projelerdeki eksikliklerden, direnç hesaplarındaki hatalardan, planın araziye yanlış uygulanmasından, kullanılan malzemenin kötülüğünden, yetersizliğinden veya inşaatın bazı kısımlarının eksik bırakılmasından ileri gelebilir¹³⁰. Bir binanın yapıımındaki bozukluk çoğu kez inşaatçının, yüklenicinin, mimar, mühendis ve denetim makamlarının kusuru, savsaması, suç oluşturan eylemleri ve yasalara aykırı davranışları sonucu olup, bina teknik koşullara uygun yapılmamasından, eksik ve bozuk malzeme kullanılmasından, imar yasalarına aykırı olarak fazla kat çıkılmasından ve bütün bu olumsuz koşullara karşın kullanma ve oturma izni verilmesinden kaynaklanabilir¹³¹. Teknik kurallara uyulmamış olması, yapıdaki bozukluk hakkında kuvvetli bir belirti olarak kabul edilir¹³². Teknik kurallara aykırılıktan başka bina veya yapı eserinin kötü yapıımı, kötü araçlarla donatılması veya eksik olarak donatılması da yapıdaki bozukluk sayılır. Bina veya yapı eserinin tahsis amacına uygun yeterli seviyede güvenliğin sağlanması da bu kapsamdadır¹³³. BK.m.69 hükmünün öngördüğü sorumluluk gereği, sorumlu kişiler, yapıdaki bozukluğa veya bakımdaki eksikliğe sebep olan önceki malikler, kiracılar, mimar, mühendisler ve diğer bakım yükümlüleri gibi geniş bir çevrenin davranışlarından dolayı sorumludurlar¹³⁴.

Bakım eksikliği, yapı eserinin bozulmuş, tamire muhtaç hale gelmiş olması, malikin çevredeki kişilerin mal ve kişi varlıklarını koruyucu tedbirleri almaması, ona-

¹²⁷ ERTEN, BK.m.58, s. 140; TANDOĞAN, Sözleşme Dışı, s. 175; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 519.

¹²⁸ ANTALYA, C.II, s.330.

¹²⁹ ANTALYA, C.II, s.332, KILIÇOĞLU, s.365, TANDOĞAN, Mesuliyet, s.192.

¹³⁰ EREN, s.652, KURT, s.175.

¹³¹ ÇELİK, s.11-40.

¹³² EREN, s. 617; ERTEN, BK.m.58, s. 130, s. 140; TANDOĞAN, Sözleşme Dışı, s. 176.

¹³³ SÜZEL BAŞ, s.95

¹³⁴ KOÇ, s. 29; İMRE, s. 170.

rımlarını zamanında yapmamasıdır¹³⁵. Bakımdaki eksiklik, yapı eserlerinde, hal ve şartların gerektirdiği tamirlerin yapılmamış olmasını veya bunların normal durumda muhafazası ya da iktisadi amaçlarına gereği gibi hizmet etmeleri için gereken tedbirlerin alınmamış olmasıdır¹³⁶. Bir başka deyişle yapı eserine özgülleme amacına uygun olarak bakılmamış, özen gösterilmemiş olması bakım eksikliğini ifade eder¹³⁷. Bakım eksikliği özellikle eskiyen bina ve diğer yapı eserleri açısından önem arz etmekte olup böyle bir zarar tehlikesi bina veya diğer yapı eseri eskidikçe ortaya çıkar. Bina ve yapı eserleri, başlangıçta sağlam, güvenli, teknik koşullara ve planlara uygun yapılmış olsalar ve her türlü donanıma sahip bulunsalar bile, zamanla yıpranacak, aşınacak, gerek kullanım sonucu, gerekse doğal etkilerle sağlamlıklarını yitirecek olduğundan düzenli olarak bakımlarının yapılması; eskiyen, aşınan, yıpranan, çürüyen bölümlerinin onarılması veya yenilenmesi gerekmektedir¹³⁸. Bina ve diğer yapı eserlerinde betonların, ahşapların, demirlerin, diğer metal akşamların zaman içinde güçlerini kaybetmeleri özellikle dış etkilerle eski dayanıklılıklarını yitirmeleri nedeniyle bu yapı eserlerinin devamlı olarak denetim altında tutulması, eskiyen parçalarının değiştirilmesi, yenileriyle güçlendirilmesi gerekmektedir¹³⁹. Gereken periyodik yağlamanın yapılmaması, oksitlenmeye karşı önlemlerin alınmaması ve bu yüzden bir zarar doğması halleri bu duruma örnek verilebilir.¹⁴⁰

Y.11.HD, 19.12.1996 T, 1996/8264- 8928 sayılı kararında “*Binanın eski olması, onun kötü yapılmış olmasını veya muhafazasındaki kusura ilişkin bir karine sayılmaz*” şeklinde¹⁴¹ hüküm tesis etmek suretiyle riziko ve hasarın meydana gelme sebebine ilişkin gerekli tespitler yapılmaksızın sadece binanın eski olmasının imal veya bakımının kötü yapıldığını ortaya koyan bir olgu olmadığına isabetli olarak hükmetmiştir.

Zarara binanın veya diğer bir yapının yapılışındaki bozukluğun veya bakım eksikliğinin yol açtığını ispat mağdura düşer¹⁴². Mağdurun binanın veya diğer yapının yapılışındaki bozukluğu veya bakım eksikliğini ispat etmesi her zaman çok kolay değildir. Olayın meydana gelme şekline göre zarar verici olgunun, bina veya diğer yapının yapılış bozukluğuna veya bakım eksikliğine bağlanması hayatın normal akışına uygun ise hakim zararın yapılış bozukluğundan veya bakım eksikliğinden

¹³⁵ ANTALYA, C.II, s.333, EREN, s.652-653.

¹³⁶ KURT, s.175.

¹³⁷ TANDOĞAN, Sözleşme Dışı, s.175.

¹³⁸ ÇELİK, s.11-40.

¹³⁹ KILIÇOĞLU, s.365-366.

¹⁴⁰ KURT, s.175.

¹⁴¹ <http://www.kazanci.com>

¹⁴² EREN, s.214, İMRE, s.182, KOÇ, 73 vd, OĞUZMAN/ÖZ, C.II, s.178, TANDOĞAN, Sözleşme Dışı, s. 177.

kaynaklandığını kabul eder¹⁴³. Aksini ispat davalıya düşer. Davalı bina veya diğer yapıda yapılış bozukluğu veya bakım eksikliği olmadığını; olsa bile zarar ile arasında illiyet bağı olmadığını ispatlamak durumundadır.

YHGK, 16.09.2015 T, E. 2014/11-2057, K. 2015/1767 sayılı kararında¹⁴⁴ *“Bir bina veya yapı eserini malikinin sorumlu tutulabilmesi için, zararın, yapım bozukluğu veya bakım eksikliğinden doğduğu hususunun zarar gören tarafından ispatlanmalıdır. Bir başka deyişle zarar görenin, bir de illiyet bağının varlığını ispat etmesi gerekir. Bazen illiyet bağının ispatı çok zor olabilir. Bu tür durumlarda, zarar verici olgunun, bina veya yapı eserinin yapılışındaki bozukluğa veya bakım eksikliğine bağlanması, hayatın olağan akışına uygun ise, hakim illiyet bağının varlığına karar verebilir. Burada sözü edilen illiyet bağı uygun illiyet bağıdır. Uygun illiyet bağı, olayların olağan akışına ve hayat tecrübesine göre, sebebin, meydana gelen sonucu yaratmaya elverişli olmasıdır. Uygun illiyet bağı, sorumluluğu, zarar veren bakımından öngörülebilir risklerle sınırlandırmaktadır. Yapının yapımı ile ilgili mevzuata ve teknik kurallara uyulmadığı, alışılmış tedbirlerin alınmadığı ve resmi makamlarca yapılan denetimler sonucunda, bina ve yapı eserinin teknik niteliklerinin uygun görülmediği ispatlanırsa, bunlar eksikliğin ve illiyet bağının varlığına birer belirti sayılır. Keza, daha önce aynı zararların ortaya çıkması, zarar verici olaydan sonra yeni güvenlik tedbirlerinin alınmamış olması da birer belirti oluşturabilir”* şeklinde hüküm tesis ederek illiyet bağının gerekliliğini, ispat yükünün kapsamını ve zarar görene ait olduğu hususunu vurgulamıştır¹⁴⁵.

c. Sorumluluğa yol açan bina veya yapı, sorumlu tutulmak istenen kişinin mülkiyetinde veya bu kişinin intifa yahut oturma hakkı ile ya da üst hakkı ile yüklü olmalıdır.

BK.m.69 hükmü ile bu hükümde düzenlenen sorumluluğun ait olacağı kişilerin kapsamı genişletilmiştir. Zarar sorumlusu, yapının üzerinde mülkiyet hakkı veya intifa hakkı veya oturma hakkı veya üst hakkı olan kişi olabilir¹⁴⁶.

BK.m.69 hükmü ile yapılarda sadece mülkiyet değil, mülkiyet dışındaki bazı hakimiyet ilişkileri de sorumluluk için yeterli görülmüştür¹⁴⁷.

Yapı malikinin sorumlu olduğuna dair Y. 3. HD, T. 24.9.2014, E. 2014/14752, K. 2014/12362 sayılı kararında *“Enerji nakil hattının sahibi bulunan davalı, tehlike*

¹⁴³ OĞUZMAN/ÖZ, C.II, s.179.

¹⁴⁴ <http://www.kazanci.com>

¹⁴⁵ <http://www.kazanci.com>

¹⁴⁶ Hükümde sorumluluk sadece malike yüklenmediğinden, kenar başlığının diğer hak sahiplerini de kapsayacak şekilde düzenlenmesinin daha uygun olacağı fikri ileri sürülmektedir. SÜZEL BAŞ, s.15-16, YILMAZ, s.567.

¹⁴⁷ KILIÇOĞLU, s.361.

arz eden bu yapı eserinin fena yapılmasından, bakımı ve işletilmesindeki eksikliklerden sorumludur. Davalı bina malikinin, olayın meydana gelmesinde kusursuz sorumluluğu bulunmaktadır."¹⁴⁸ ve Y. 3. HD, T. 9.6.2014, E. 2014/1917, K. 2014/9168 sayılı kararında "Davalı idarenin malik ve işletmeci olduğu taşınmazda, günün teknolojisine uygun olarak merkezi jeneratör yedekleme sistemi ve yangın çıkması halinde devreye giren otomatik yangın kesici tertibatının bulunmaması sebebiyle genelde yanıcı maddelerin satıldığı dükkanların elektriklerin sık sık kesilmesi sırasında iç mekanda benzinle çalışan küçük jeneratör kullanılması ile 66-67 numaralı dükkanda kiracı olanın işçisinin benzinle çalışan jeneratörü çalıştırmak istediği anda sızan benzinin alev alarak yanması sonucu oluşan zarardan kusursuz sorumluluğu bulunmaktadır. Bina maliki ve yöneticisi olan davalı idarenin zararın tamamından sorumlu olması gerekir" şeklinde hüküm tesis etmiştir¹⁴⁹.

BK.m.69/2 hükmü uyarınca yapı üzerinde intifa veya oturma hakkı varsa, intifa veya oturma hakkı sahibi, yapının bakımındaki eksikliklerden doğan zarardan, zarar görene karşı malikle birlikte müteselsilen sorumludur¹⁵⁰. BK.m.69/2 hükmü ile sınırlı aynı hak sahibi olarak yapıyı kullanan kişilerin de sorumlulukları esası getirilmiştir¹⁵¹. Zira intifa ve oturma hakkı sahipleri de geniş yetkilere dayanarak yapıyı fiilen ellerinde bulundurmaktadır¹⁵².

Buna karşılık bina veya diğer yapı üzerinde yapılaş bozukluklarından intifa veya oturma hakkı sahibi değil, sadece malik sorumlu olacaktır. Ancak yapıda yapım bozukluğu olmakla birlikte bu bozukluk intifa veya oturma hakkı sahipleri tarafından gerekli bakım ihmal edilmese idi zarara sebep olmayacak idi ise yine bu kişiler malik ile birlikte müteselsilen sorumlu olacaktır.

d. İlliyet Bağını Kesen Sebepler Bulunmamalıdır.

BK.m.69 hükmü uyarınca kusursuz olarak sorumlu tutulan kişinin kurtuluş kanıtı getirme imkanı olmamakla birlikte kişi illiyet bağını kesen sebeplerin varlığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir. İlliyet bağı, yaşam deneyimlerine göre bir fiilin olayların normal akışında meydana getirebileceği zararlarla olan mantıki nedensellik bağıdır¹⁵³. İlliyet bağı sebep sonuç ilişkisi olup, zarar denilen sonuç buna

¹⁴⁸ <http://www.kazanci.com>

¹⁴⁹ <http://www.kazanci.com>

¹⁵⁰ İntifa ve oturma hakkı sahiplerinin sorumluluğunun sadece yapının bakımındaki eksikliklerden doğan zararlar için sınırlandırılmasının isabetli olmadığı zira intifa hakkı sahibinin bizzat taşınmaz üzerinde bir inşaat yapmış olabileceği görüşü ileri sürülmektedir. YILMAZ, s.574

¹⁵¹ AKKURT 50, KURT 179, YILMAZ ,s.569

¹⁵² AKKURT, s94-95.

¹⁵³ OĞUZMAN/ÖZ, s.45

sebeplere fiilden kaynaklanmalıdır¹⁵⁴. Zarar verici olgunun, bina veya yapı eserinin yapılışındaki bozukluğa veya bakım eksikliğine bağlanması, hayatın olağan akışına uygun ise, illiyet bağının varlığından söz edilebilir¹⁵⁵.

İlliyet bağını kesen sebepler, mücbir sebep ile zarar görenin veya üçüncü kişinin ağır kusuru olabilir. Ancak bu durumların varlığı yapım bozukluğuna ve eksikliğine neden olmuşsa sorumluluktan kurtulma söz konusu olmaz¹⁵⁶.

YHGK, 16.09.2015 T, E. 2014/11-2057, K. 2015/1767 sayılı kararında “İlliyet bağı; mücbir sebep, zarar görenin kendi kusuru veya üçüncü kişinin kusuru nedeniyle kesilebilir. Her üç neden açısından da, illiyet bağının kesildiği iddiası, sorumlu kişiler tarafından açıkça ispatlanmadıkça kabul edilmemelidir. İlliyet bağını kesen hallerden birinin varlığı veya zarara yapım bozukluğu veya bakım eksikliği dışında ve bunların bir katkısı olmaksızın mücbir sebepten, üçüncü bir kişinin kusurundan kaynaklanan başka bir kazanın sebep olduğu kanıtlanmadığı takdirde ispat yükü yerine getirilmiş sayılır.” şeklinde hüküm tesis etmiştir¹⁵⁷.

Y.11.HD, 24.9.2013 T, E. 2011/14537, K. 2013/16471 sayılı kararında “Yapı maliki, mücbir sebep, zarar görenin veya üçüncü kişinin kusuru nedeniyle illiyet bağının kesildiğini kanıtlar ise sorumluluktan kurtulabilecektir.” şeklinde hüküm tesis etmiştir¹⁵⁸.

Y.3.HD, 21.1.2013 T, E. 2012/22441, K. 2013/657 sayılı kararında “BK.m.69’ da ki sorumluluk kusura dayanmayan kusursuz sorumluluk hallerinden olup, bina sahibi ancak davacının kusuru, üçüncü kişinin kusuru ve mücbir sebebin varlığının ispatı halinde sorumluluktan kurtulabilir. O halde mahkemece, davalı savunması üzerinde durularak yangın çıktığı ileri sürülen direğin niteliği araştırılarak diğer davalı ile bağlantısı (abonelik tesisi, sayaç bulunup bulunmadığı) saptanarak sonucuna göre karar verilmesi gerekir” şeklinde hüküm tesis etmiştir¹⁵⁹.

Y.11.HD, 23.03.2010 T, 2008/12008 E, 2010/3175 sayılı kararında “Yapı maliki kusurunun bulunmadığı savunmasının ötesinde uygun illiyet bağının kesildiğini kanıtlamalıdır. Kusursuz sorumlulukta illiyet bağının kesilebilmesi için zarar görenin ağır kusurunun olması veya 3. kişinin illiyet bağını kesebilecek nitelikte ağır kusurunun olması veya zararlandırıcı sonucun meydana gelmesinde öngörülemeyen bir halin bulunması gerekmektedir. Ancak imal olunan şeyin malikinin ek kusuru varsa illiyet bağının kesilmesi malikin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz” şeklinde hüküm tesis etmiştir¹⁶⁰.

154 KILIÇOĞLU, s.313

155 ERTEN, BK.m.58, s.205, TANRISEVEN.

156 ANTALYA, C.II, s.334, EREN, s.653-654.

157 <http://www.kazanci.com>

158 <http://www.kazanci.com>

159 <http://www.kazanci.com>

160 <http://www.kazanci.com>

III. Halefîyetin Sonuçları

1. Sigortacı Açısından

TTK.m.1472 hükmü gereği sigortacı yönünden halefîyetin en önemli sonucu sigortalının zararın doğumuna sebep olan üçüncü şahsa karşı sahip olduğu dava hakkına doğrudan kanun gereği sahip olmasıdır¹⁶¹.

2. Sigortalı Açısından

Öncelikle sigortalının uğradığı zararın sigortacı tarafından tamamı karşılanmıyorsa artık sigortalının bir dava hakkından bahsetmek mümkün değildir¹⁶². Nitekim Y.11.HD, 12.04.1979 tarih ve 1979/1393-1954 sayılı “*Sigortalının sigortacı tarafından karşılanan zararı için ayrıca zarar sorumlusuna karşı dava açması bir ihlâldir*” kararında¹⁶³ bu hususu hüküm altına almıştır.

Sigortalının ancak sigortacısından zararın tamamını alamaması halinde zarar sorumlusu üçüncü şahsa karşı bir talep ve dava hakkı olabilir.

Sigortalının zararının bir kısmı sigortacı tarafından karşılandıktan sonra sigortalı kalan kısım için üçüncü şahsa başvurursa zarar sorumlusu hem sigortacının hem de sigortalının talepleriyle karşı karşıya kalabilir. Bu durumda eğer zarar sorumlusunun ödeme kabiliyeti sınırlı ise doktrinde ilk önce sigortalının tatmin edileceği kabul edilmektedir¹⁶⁴.

Bunun yanı sıra sigortalıya TTK.m.1472/2 hükmü ile bir yükümlülük getirilmiştir.

TTK.m.1472/2 hükmünde “*Sigortalı, birinci fıkraya göre sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur. Sigortacı zararı kısmen tazmin etmişse, sigortalı kalan kısımdan dolayı sorumlulara karşı sahip olduğu başvurma hakkını korur.*” düzenlemesi yer almaktadır.

Anılan hükümde açıkça görüldüğü üzere sigortalının sigortacıya karşı halefîyeten doğan bazı yükümlülükleri söz konusudur. Sigortalı sigortacıya halefîyet nedeniyle intikal eden hakları ihlal edici davranışlardan kaçınmalıdır¹⁶⁵. Bu bağlamda sigortalı sigortacının halef olacağı hakları korumak için sigorta bedeli alacağının yanı

¹⁶¹ Sigortacının rücu davası hakkı çalışmanın “*IV. RÜCU DAVASI*” başlığı altında değerlendirilecektir.

¹⁶² KILIÇOĞLU, Halefîyet ve Rücu, s.415.

¹⁶³ ULAŞ, s.240.

¹⁶⁴ BOZER, 1965, s.214; KILIÇOĞLU, Halefîyet ve Rücu, s.415.

¹⁶⁵ Sigortalının bu yükümlülüğünü ihlâl halleri hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz. OMAĞ, Halefîyet, s.130 vd. Ayrıca Bkz. YTD, 16.05.1963 tarih ve 1963/5519-2180 sayılı karar için bkz. HORULUOĞLU, s.24.

sıra bu alacağın fer' ilerini teşkil eden teminatlarını da elden çıkarmamalı ve değerlerini azaltmamalıdır¹⁶⁶.

Bunun yanı sıra sigorta ettiren halefiyet yoluyla sigortacıya intikal ettiği andan itibaren artık o hak üzerinde tasarrufta bulunamaz örneğin borçluyu ibraz edemez zira artık hak sahibi kendisi değildir. Sigorta ettirenin böyle bir tasarrufu sigortacıya karşı geçerli olmaz¹⁶⁷.

Sigortalı bu yükümlülüğe aykırı hareket ettiği takdirde sigortacıya karşı sorumlu olur ve aldığı sigorta bedelini iade etmek zorunda kalacaktır¹⁶⁸.

3. Zarar Sorumlusu Açısından

Rizikonun gerçekleşmesine sebep olan şahıs sigortalıya karşı tazminat ödeme borcu altına girmiştir. Kural olarak bu tazminatın alacaklısı sigortalıdır. Çünkü zarara uğrayan şahıs odur. Ancak sigortalı sigortacıdan zararını tahsil edince artık bu tazminatın alacaklısı sigortacı olacaktır.

Fakat zarar sorumlusu bu hali bilmeyebilir. Bundan dolayı halefiyet halinin varlığının ihbarı gerekir¹⁶⁹. Keza zarar sorumlusu bu hali bilmediği veya bilemeyecek durumda olduğu sürece sigortalıya yaptığı ödemeyle borcundan kurtulmuş olur ve sigortacı artık bir talepte bulunamaz¹⁷⁰. Ancak zarar sorumlusu bilerek sigortalıya bir ödeme yaparsa sigortacıya karşı ikinci kez ödeme yapmak zorunda kalır¹⁷¹.

Zarar sorumlusu kendi alacaklısı olan sigortalıya karşı ileri sürebileceği tüm savunma vasıtalarını (bu arada takas ve mahsup def' ilerini) de sigortacıya karşı ileri sürebilecektir¹⁷².

IV. Rücu Davası

Sigortacının TTK.m.1472 hükmü gereği sigorta teminatı kapsamındaki hasarları tazmin etmesi sebebiyle halef sıfatıyla elde ettiği talep hakkını mahkemede kullanmak amacıyla zarar sorumlusuna karşı ikame ettiği davaya rücu davası denir¹⁷³. Bu anlamda rücu davası sigortacının zarar gören sigortalının halefi sıfatıyla hareket etmesinin neticesidir¹⁷⁴.

¹⁶⁶ OMAĞ, Halefiyet, s.130 vd; ULAŞ, s.239.

¹⁶⁷ KENDER, HSH, s.361.

¹⁶⁸ BOZER, Rücu, s.480, ULAŞ, s.240.

¹⁶⁹ OMAĞ, Halefiyet, s.173.

¹⁷⁰ KILIÇOĞLU, Halefiyet ve Rücu, s.418; OMAĞ, Halefiyet, s.173.

¹⁷¹ OMAĞ, Halefiyet, s.173.

¹⁷² Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. OMAĞ, Halefiyet, s.174 vd.

¹⁷³ KARSLI, s.93 vd., OMAĞ, Halefiyet, s.185

¹⁷⁴ EYÜPLÜ, Rücu Hakkı, s.8.

Rücu davası aslen sigortalı ve zarar sorumlusu arasındaki dava olduğundan bu davada görevli ve yetkili mahkeme hangisi ise sigortacının açacağı rücu davasında da görevli ve yetkili mahkeme odur¹⁷⁵.

1. Hukuki Niteliği

Rücu davası esas itibariyle halefiyet yoluyla sigortacıya intikal ettiğinden gerek maddi gerekse usul hukuku yönünden sigortalının zarar sorumlusuna karşı açacağı davanın özelliklerini gösterecektir¹⁷⁶.

Sigortacının rücu davası bu davada bir zararın tazmini esas alındığından bir tazminat davası niteliğinde olup bu talep ancak belli şahıslara yöneltilebileceğinden aynı zamanda da şahsi bir davadır. Ayrıca rücu davası bir eda davası niteliğindedir¹⁷⁷.

2. Konusu ve Kapsamı

Rücu davasının hukuki sebebi ancak sigortalının zarar sorumlusuna karşı açabileceği davanın hukuki sebebi olabilir.

Rücu davasının konusu istenecek tazminat miktarı bakımından sınırlandırılmıştır¹⁷⁸. Sigortacı rücu davasında ancak sigortalı zarar sorumlusundan ne isteyebileceksene onu isteyebilir. Sigortacı tarafından fiilen ödenmiş bulunan ve gerçek zarar miktarına denk gelen tazminat talep edilebilecek olup, kendi sigortalısına ödediği miktardan fazlasını talep edemez.

Sigortacının talep edebileceği meblağın kapsamı ve sınırına ilişkin olarak Y.11. HD, 25.10.2004 T, E.13126, K.9342 sayılı kararında "*Halefiyet sınırı aşılamaz*"¹⁷⁹, Y.11.HD, 28.02.2005 T, E.15105, K.1781 sayılı kararında "*Sigortalı hangi haklara sahip ise sigortacı da halefiyete dayalı olarak aynı haklara sahiptir*"¹⁸⁰, Y.11.HD, 07.05.2002 T, E.1057, K.4520 sayılı kararında "*Sigorta tazminatını ödeyen sigortacının zarara sebebiyet verenden sigorta ettirenin halefi sıfatıyla isteyebileceği miktar sigortalısının isteyebileceği miktarla sınırlıdır*"¹⁸¹ ve Y.11.HD, 08.03.2004 T, E.728, K.2210 sayılı kararında "*Halefiyet hakkı sigorta bedelini aşmamak üzere sigortalıya yapılan ödeme miktarı ile sınırlıdır*" şeklinde hüküm tesis etmiştir¹⁸².

¹⁷⁵ ATABEK, Halefiyet ve Rücuu, s.247; BOZER, 1965, s.216; KENDER, HSH, s.2358-359; OMAĞ, Halefiyet, s.209-215.

¹⁷⁶ OMAĞ, Halefiyet, s.185.

¹⁷⁷ OMAĞ, Halefiyet, s.186-187; ULAŞ, s.245, ÜNAN, Sigorta Ettirenin Görevleri, s.93.

¹⁷⁸ OMAĞ, Halefiyet, s.190 vd., ULAŞ, s.246.

¹⁷⁹ ÇELİK/LALE, s.430, K.714.

¹⁸⁰ ÇELİK/LALE, s.434, K.723.

¹⁸¹ ÇELİK/LALE, s.421, K.694.

¹⁸² ÇELİK/LALE, s.426, K.705.

Halefiyette borç sona ermez sadece alacaklı değişir. Bu nedenle alacağın fer'i niteliğinde olan bütün haklar ve imtiyazlar aynen devam eder¹⁸³.

3. Tarafları

A. Davacı

Rücu davası açma hak ve yetkisi tazminat ödemesinde bulunan sigortacıya aittir.

Sigortacı bu davasını kural olarak zarar sorumlusuna karşı açar, sigortacı zarar görenin dava edebileceği her şahsı dava edebilir¹⁸⁴.

Sigortacı halefiyete dayanarak açtığı rücu davasında sigortalısının zarar sorumlusuna karşı açacağı tazminat davasında sigortalısı neyi ispat etmesi gerekiyorsa sigortacı da rücu davasında bunu ispat etmek durumundadır. Davacı sigortacı açtığı rücu davasında davalının zarar sorumlusu olduğunu ve meydana gelen zararı ispat etmek zorundadır.

Yangın sigortası tazminatının ödenmesine neden olan yangının çıkış sebebi yapının yapılışındaki bozukluk veya bakımındaki eksiklik ise davalı yapı malikinin kusurlu olduğunun ispatlanması zorunluluğu bulunmamakta olup, bu husus Y.11. HD, 23.03.2010 T, 2008/12008 E, 2010/3175 sayılı kararında *“Yerleşik Yargıtay uygulamasına göre BK.m.69 hükmündeki sorumluluk objektif özen yükümlülüğüne aykırılıktan doğan ağırlaştırılmış bir kusursuz sorumluluk hali olduğundan zarar gören, yapı malikinin yani davalının kusurunu kanıtlamak zorunda değildir.”* şeklinde vurgulanmıştır¹⁸⁵.

B. Davalı

Yangın sigortasında sigortacı, sigortalısının zararını tazmin ettikten sonra TTK.m.1472/1 hükmü uyarınca yangına ve zarara neden olan sorumlu kişiye karşı rücu etme hakkına sahiptir. Bu bağlamda zarar sorumlusunun doğru tespit edilebilmesi ve rücu talebinin doğru muhataba yöneltilebilmesi için yangının çıkış nedeninin ve meydana gelme şeklinin tespit edilmesi gerekmektedir. Yangının çıkış nedeni ve meydana gelme sebebi yapının yapılışındaki bozukluk veya bakımındaki eksiklik ise BK.m.69 hükmü uyarınca yapı maliki zarar sorumlusu ve dolayısıyla davalı sıfatını haizdir. Nitekim Y.11.HD, T. 21.3.2011, E. 2010/9074, K. 2011/2959 sayılı kararında *“Yangının çıkış sebebi araştırılarak, yangının davalı tarafça yapılan kullanım sebebi ile mi, yoksa binanın kendi kusurundan kaynaklanan bir sebeple mi çıktığı*

¹⁸³ Bu konuda ayrıntılı bilgi için Bkz. SOMER, s140.

¹⁸⁴ ÜNAN, Kara Sigortaları, s.136,

¹⁸⁵ <http://www.kazanci.com>

araştırılarak, davalının sorumluluğunun belirlenmesi gerekir.” şeklinde¹⁸⁶ hüküm tesis etmek suretiyle bu hususun altını çizmiştir.

Sigortalısına yangın sigortası tazminatı ödemiş olan sigortacının, yangının yapının yapılışındaki bozukluk veya bakımındaki eksiklikten kaynaklanması durumunda açacağı rücu davasında yapı malikinin pasif husumet ehliyeti olduğuna dair Yargıtay’ın çok sayıda kararı mevcuttur. Şöyle ki,

Y.11. HD, T. 4.7.2013, E. 2012/16290, K. 2013/14299

“Davalı iş yerinin duman bacasının aşırı ısınması sonucu onun üzerindeki elektrik kabloları aşırı ısınmış ve yangına neden olmuştur. Yangına neden olan iş yerinin malikinin yapı malikinin sorumluluğu hükümlerine göre sorumlu olması gerekir.” şeklinde hüküm tesis etmiştir¹⁸⁷.

Y.11.HD, T. 26.4.2007, E. 2006/3322, K. 2007/6395 sayılı kararında “Davacı vekili, müvekkili nezdinde sel ve su baskını teminatını da karşılayacak şekilde yangın sigorta sözleşmesi ile sigortalı işyerini davalıya ait yağmur suyu rögarının tıkanması sonucu yağmur sularının sigortalı işyerinde hasar oluşturduğu, davalının sorumluluğunun kusura dayanmayan objektif sorumluluk olduğu gerekçesiyle, davanın kabulüne karar verilmesi gerekir.” şeklinde hüküm tesis etmiştir¹⁸⁸.

Y.11.HD, T. 02.10.2006, E. 2005/9220, K. 2006/9631 sayılı kararında “Davalının sorumluluğundaki trafo binasındaki yüksek akım sonucu elektrik kablolarının şase yapması ile oluşan kısa devre ile müvekkil şirkete sigortalı işyerinde yangın çıkmıştır. Davalının gerekli bakım ve onarımı zamanında yerine getirmemesinden dolayı %100 kusurlu olduğu gerekçesiyle, davanın kısmen kabulüne karar verilmesi isabetlidir.” şeklinde hüküm tesis etmiştir¹⁸⁹.

Kendisine rücu davası açılan zarar sorumlusu olan davalı, sigorta ettirene karşı olan bütün def’ ilerini sigortacıya karşı da ileri sürebilir. Davalının savunma mekanizmaları olarak sigorta ettiren ile arasındaki sorumsuzluk anlaşmaları, zararın oluşmasında kusurunun olmadığını veya sigorta ettirenin de müterafık kusurunun olduğu, takas-mahsup def’ i ileri sürülebilir.

Bu savunma mekanizmaları Y.11.HD, 28.04.2003 T, 2002/11767 E, 2003/4111 K sayılı kararında “Sigorta şirketinin yasal halefiyet hakkına dayanarak sigorta ettiren yerine geçerek zarar sorumlusuna karşı dava açması durumunda, zarara neden olan davalının sigorta ettirene karşı haiz olduğu def’ ileri (karşı dava açmak veya takas ve mahsup isteminde bulunmak gibi) sigorta şirketine de ileri sürebileceği” şeklinde hüküm tesis etmek suretiyle vurgulanmıştır¹⁹⁰.

¹⁸⁶ <http://www.kazanci.com>

¹⁸⁷ <http://www.kazanci.com>

¹⁸⁸ <http://www.kazanci.com>

¹⁸⁹ <http://www.kazanci.com>

¹⁹⁰ KENDER, HSH, s.360, dn.382.

SONUÇ

Uygulamada yangın sigortası sözleşmeleri kapsamında sigortalılarına tazminat ödemesi yapan sigortacıların, yangının çıkış nedenine bağlı olarak yapı maliklerine sıklıkla rücu davası ikame ettiği görülmektedir. Riziko ve teminatın kapsamının, sigortacının kanuni halefîyetinin şartlarının gerçekleştiğinin, yangının meydana gelme şekli ve sebebinin doğru tespit edilememesi gibi nedenlerle özellikle yangın sigortalarında yapı malikine yöneltilen rücu talep ve davaları çoğunlukla doğru ve yerinde olmamaktadır. Bu bağlamda özellikle halefîyetinin şartlarının gerçekleşmiş olması ve yapı malikinin zarar sorumlusu olarak nitelendirilmesinin temel prensipleri her somut olayın özellikleri ve Yargıtay kararları dikkate alınarak değerlendirildiğinde rücu davalarında sıklıkla yaşanan sorunların giderilmesi mümkün olabilecektir.

Sigortacı yangın sigortası poliçesi kapsamında sigortalısının zararını tazmin ettikten sonra kanuni halefîyet hakkına dayanarak, yangına ve hasara neden olan zarar sorumlusuna karşı rücu hakkını talep ve gerektiğinde dava yoluyla kullanabilir. Halefîyet, zarar gören sıfatı ile sigorta ettiren rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle meydana gelen zararlar için üçüncü bir şahsa karşı tazminat alacağına sahip olması durumunda bu hakkın, ödenen sigorta tazminatı miktarınca kanun icabı sigortacıya geçmesi halidir.

Halefîyet için sigortacı ile sigorta ettiren arasında, kanunen içermesi gereken bütün esaslı unsurları içeren bir sigorta sözleşmesi akdedilmiş olmalı, meydana gelen riziko ve hasarın mevzuat, poliçe genel ve özel şartları uyarınca sigorta teminatının kapsamında olması neticesinde sigorta tazminatı ödenmiş olmalı ve sigortalının zarar sorumlusu üçüncü kişiye karşı talep ve dava hakkı bulunmalıdır.

Somut çalışmada sigortalının, yapı maliki konumundaki üçüncü şahsa karşı olan tazminat talebinin hukuki sebebi bir kusursuz sorumluluk haline dayanmaktadır. 6098 sayılı Borçlar Kanunu' nun 69. maddesinde düzenlenen yapı malikinin sorumluluğu gerek doktrinde baskın olan görüş, gerek Yargıtay uygulaması uyarınca objektif özen yükümlülüğüne aykırılıktan doğan ağırlaştırılmış bir kusursuz sorumluluk halidir.

Borçlar Kanunu' nun 69. maddesi hükmü uyarınca yapı sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için bir kişinin mülkiyetinde olan veya bu kişinin intifa yahut oturma hakkı ile ya da üst hakkı ile yüklü olan bir binanın veya diğer bir yapının yapılıştaki bozukluk veya bakımındaki eksiklikten veya her ikisinden ileri gelmiş maddi veya manevi bir zarar olmalıdır.

Bu aşamada zarar sorumlusunun doğru şekilde tespit edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda öncelikle riziko ve hasarın meydana gelme sebebinin doğru şekilde belirlenmesi şarttır. Öncelikle riziko ve hasarın yapılıştaki bozukluktan mı yoksa bakımdaki eksiklikten mi meydana geldiğinin belirlenmesi gerekmekte olup böylelikle

zarar sorumlusu sıfatının yapı eseri malikine mi yoksa yapı eseri üzerinde intifa, oturma veya üst hakkı olan bir kişiye mi ait olduğu doğru ve yerinde olarak tespit edilebilecektir. Yargıtay' ın yeni tarihli kararlarında isabetle vurgulandığı üzere bir bina veya yapı eserini malikinin BK.m.69 hükmü uyarınca sorumlu tutulabilmesi için zararın yapım bozukluğu veya bakım eksikliğinden doğduğu hususunun zarar gören tarafından ispatlanması gerekmektedir.

Rizikonun ve hasarın meydana gelme sebebi ve şekline ilişkin yapılan bir tespit, rücu davalarının doğru kişilere karşı ikame edilmesine neden olacak ve pasif hususmet ehliyetinin yokluğu sebebiyle davaların red olunmasının önüne geçecektir. Zira uygulamada çoğu kez riziko ve hasarın meydana gelme nedeni doğru şekilde tespit edilmeden rücu davası ikame edildiği ve zarar sorumlusu sıfatını haiz olmayan kişiye/kişilere karşı BK.m.69 hükmüne dayanmak suretiyle rücu tazminat talebinde bulunulduğu görülmektedir.

Sonuç olarak gerek 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu' nun 1472. maddesinde halefiyet kavramına ilişkin açıkça yer alan düzenleme, gerek 6098 sayılı Borçlar Kanunu' nun yapı malikinin sorumluluğuna ilişkin yer alan 69. maddesi hükmü, Yargıtay kararlarında son derece isabetli olarak vurgulanan riziko ve hasarın meydana gelme şekil ve sebebinin doğru tespit edilmesi ve buna bağlı olarak zarar sorumlusunun doğru işaret edilmesi ile birlikte değerlendirildiğinde, sigortacının rücu mekanizmasının doğru ve sağlıklı bir biçimde işleyeceği hususunda şüphe bulunmamaktadır. Böylelikle gerçek zarar sorumlularına karşı, doğru hukuki sebebe dayanılarak yöneltilmiş olan rücu taleplerinin zaman, nakit ve usul ekonomisi açısından fayda sağlayacağı, bu durumun da sigorta sektörü ve uygulamasına ciddi bir katma değer getireceği düşünülmektedir.

KISALTMALAR

AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK	: Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C	: Cilt
Dn	: Dipnot
E	: Esas
HD	: Hukuk Dairesi
http	: Hyper Text Transfer Protocol
İÜHFİM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K	: Karar
m	: Madde
MK	: Medeni Kanun
RG	: Resmi Gazete

s	: Sayfa
S	: Sayı
SD	: Sigorta Dergisi
SHD	: Sigorta Hukuku Dergisi
SK	: Sigortacılık Kanunu
T	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
www	: World Wide web
vd	: Ve devamı
Y	: Yargıtay
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YSPGŞ	: Yangın Sigortası Poliçe Genel Şartları
YTD	: Yargıtay Ticaret Dairesi

KAYNAKÇA¹⁹¹

- AKATLI, Cengiz, Yangına Karşı Sigorta ve Yangın Reasüransı, İstanbul 1985.
- AKHİSAR, İlyas/ACINAN, Hilmi, Sigortacılıkta Hasar, 2. Baskı, İstanbul 2016.
- AKKURT, Nedim, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Uygulayıcı Gözüyle Haksız Fiiller ve Tazminat, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu 12-13 Mayıs 2011, Ankara 2012, s.41-127.
- ANTALYA, Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2, İstanbul 2015.
- ARSEVEN, Haydar, Sigorta Hukuku, Ana Prensipler – Genel Hükümler, Yenilenmiş 2. Baskı, İstanbul 1991.
- ATABEK, Reşat, Sigorta Hukuku, İstanbul 1950.
- ATABEK, Reşat, Yangın Rizikosu, Sigorta Hukuku Dergisi, 1985, s.123-152. (Yangın Rizikosu)
- ATABEK, Reşat, Sigorta ve Sosyal Sigortada Halefiyet ve Rücuu, İş HD.1969, S.3, s.226 vd. (Halefiyet ve Rücuu)
- BAŞBUĞOLU, Tarık, Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu, Ankara 1988.
- BAŞOĞLU, Başak, Sözleşme Dışı Kusursuz Sorumluluk Hukuku ve Özellikle Tehlike Sorumluluğuna İlişkin Değerlendirmeler, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt:6 Sayı:2 Yıl 2015, s.29-56.
- BOZER, Ali, Sigorta Hukuku, Ankara 1981. (1981)
- BOZER, Ali, Sigorta Hukuku, Sigorta Endüstrisi - Sigorta Hukukunun Genel Prensipleri, Tazminat Sigortası ve Çeşitleri, Ankara 1965. (1965)
- BOZER, Ali, Sigortacının Rücuu Hakkı, BATİDER 1964, C.II. S.3, s.478-480. (Rücuu)

¹⁹¹ Kaynakçada yer alan bir yazarın birden fazla eserinden yararlanıldığı durumlarda yararlanılan eserini belirtmek için kısaltılmış şekline atıfta bulunulmuştur.

- ÇEKER, Mustafa, Sigorta Hukuku, İstanbul 2016.
- ÇELİK, Çelik Ahmet, 6098 Sayılı Yeni Türk Borçlar Kanunu' na Göre Bina ve Yapılardan Sorumluluk, Yargı Dünyası, 2011/Ağustos, S.188, s.11-40 .
- ÇELİK, Salih/LALE, Muktedir, Özetli – İctihatlı – Uygulamalı Sigorta Hukuku, Cilt DOĞANAY, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C.III, 3. Baskı, Ankara 1990. (Şerh)
- DOĞANAY, İsmail, Sigorta Tazminatında Kanuni Halefiyetin Şümulü, BATİDER, Aralık 1977, C.IX, S.2, s.334-348. (Halefiyetin Şümulü)
- EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 19. Baki, Ankara 2015.
- ERERDİ, H. Cemal, Yangın Sigortaları, Risk Yönetimi ve Sigortacılık, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2015.
- ERTEN, Ali, Yapı Zararlarından Doğan Sorumluluk, Ankara 2000. (Yapı Zararları)
- ERTEN, Ali, Türk Borçlar Hukukuna Göre Bina ve İnşa Eseri Sahiplerinin Sorumluluğu, BK.58, Ankara 2000. (BK.m.58)
- EYÜPLÜ, Y. Kamil, Sigortacının Rücu Hakkı, SD. Mart 1973, Yıl.14, S.159, s.8-19.
- FRANKO, Nisim, Yargıtay Kararları Açısından Zararı Ödeyen Sigortacının Üçüncü Şahsa Rücu Hakkı, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara 1988, C.V, s.45-75.
- HATEMİ, Hüseyin, Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, İstanbul 1994.
- HATEMİ, Hüseyin/GÖKYAYLA, Emre, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul 2011.
- HORULUOĞLU, Hüseyin, Sigorta İctihatları, İstanbul 1970.
- IVAMY, Hardy E.R., Dictionary of Insurance Law, London 1981.
- İMRE, Zahit, Doktrinde ve Türk Hukukunda Kusursuz Mesuliyet Hâlleri, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1949.
- KANER, İnci Deniz, Sigorta Hukuku, İstanbul 2016.
- KARSLI, Abdürrahim, Usul Hukuku Açısından Rücu Davaları, İstanbul 1994.
- KAYIHAN, Şaban/BAĞCI, Ömer, Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, İstanbul 2016.
- KENDER, Rayegan, Türkiye' de Hususi Sigorta Hukuku, Sigorta Müessesesi Sigorta sözleşmesi, Güncelleştirilmiş 14. Baskı, İstanbul 2015. (HSH)
- KENDER, Rayegân, Sigorta Tazminatını Ödeyen Sigortacının Sigortalının Yerine Geçmesi Meselesi, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara 1991, C.VIII, s.171-221. (Halefiyet)
- KILIÇOĞLU, Ahmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Genişletilmiş 19. Bası, Ankara 2015.
- KILIÇOĞLU, Ahmet, Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu, AÜHFD. Ankara 1974, C.XXXI, S.1-2, s.395-425. (Halefiyet ve Rücu)
- KILIÇOĞLU, Ahmet, Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet, Ankara 1979. (Kanuni Halefiyet)
- KOÇ, Nevzat, Bina ve Yapı Eseri Maliklerinin Hukuki Sorumluluğu, BK.m.58, Ankara 1990

- KURT, Ekrem, Yapı Malikinin Sorumluluğu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, İstanbul 2008, C.14, S.4, s.171-192.
- NOMER, Haluk, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş, Genişletilmiş 14. Baskı, İstanbul 2015.
- NOMER, Haluk, Halefiyet ve Rücu Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar ile Özel Sigortaların Rücu Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü, Prof. Dr. Türkan RADO' ya Armağan, İÜHFMD, İstanbul 1997, C.LY, S.3, s.243-260. (Halefiyet)
- OĞUZMAN, Kemal/ÖZ, Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (CİLT 2), İstanbul 2016.
- OMAĞ, Merih Kemal, Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, İstanbul 2011. (Halefiyet)
- OMAĞ, Merih Kemal, Türk Ticaret Kanunu ile Poliçe Genel Şartları Açısından Yangın Sigortası, Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.4, 1989, S.1-3. (Yangın Sigortası)
- SELÇUK, Said, Ex Gratia Ödemeleri, SD, Aralık 1974, Yıl.15, S.180, s.3.
- SOMER, Mehmet, Sigorta Ettirenin Zararını Tazmin Eden Sigortacının Zarar Sorumlusundan Temerrüt Faizi Talep Etme Hakkı, SHD, İstanbul 1998, S.1, s.139-151.
- SÜZEL BAŞ, Ece, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Açısından Bina veya Yapı Eserlerinden Doğan Sorumluluk - TBK m.69 (BK m.58) , İstanbul 2011.
- TANDOĞAN, Haluk, Türk Mesuliyet Hukuku, İstanbul 2010. (Mesuliyet)
- TANDOĞAN, Haluk, Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk, Ankara 1981. (Sözleşme Dışı)
- TANRISEVEN, Firdevs, Yapı Malikinin Kusursuz Sorumluluğunda İlliyet Bağı ve Tarafların İspat Yükü, <http://www.mtnhukuk.com>.
- TEKİNAY, Selahattin Sulhi/AKMAN, Sermet/BURCUOĞLU, Haluk/ALTOP, Atilla, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Bası, İstanbul 1993.
- ULAŞ, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları, 8. Bası, Ankara 2012.
- ÜNAN, Samim, Kara Sigortalarında Sigorta Ettirenin Görevleriyle İlgili Bazı Sorunlar, SHD 1998, S.1. (Sigorta Ettirenin Görevleri)
- ÜNAN, Samim, Kara Sigortaları, 40. Yılında Türk Ticaret Kanunu, İstanbul 1997, s.331-397. (Kara Sigortaları).
- YILMAZ, Süleyman, Türk Borçlar Kanunu Tasarısında Sebep Sorumluluklarına İlişkin yeni Hükümler, AÜHFMD, Cilt: 59, Sayı: 3, Ankara, 2010, s.551-578.

TÜRK HUKUK LUGATI